Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT — פרייז 20 גראָשען — היינט 8 זייטען.

נייער פאָלקסבלאַט

אומפּאַרטייאישע פּאָליטיש-געזעלשאַפטליכע טאָג-צייטונג

Nr. 67/1667	Łódź, Wtorek 19 marca 1929 r.	זיבעטער יאָהרגאַנג	לאָדז, דינסטאָג, ז אדר ב׳ תרפ״ט	Nr. 67/1667

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אַדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּיעטריקאָווער 21, טעל. 24-71

מוראדיגע אַעראָפּלאַן-קאַטאַסטראָפע

דערהרגעט געוואָרען 13 פּאַסאַזשירען

נ י ו - י אָ ר ק, 18 (א. וו.) אין נעוואַרק נעבען ניו-יאָרק איז געשעהן אַ שרעקליכע קאַטאַסטראָפע, אַ פּאַסאַזשיר-אַעראָפּלאַן איז אַראָפּגעפאַלען און 13 פּאַסאַזשירען, וואָס האָבען זיך געפונען אין דער קאַבינע פון אַעראָפּלאַן זענען דערהרג׳עט געוואָרען אויפ׳ן אָרט.

נ י ו - י אָ ר ק. 18 (א. וו.) די פּרטים פון דער שרעקליכער אַעראָפּלאַן-קאַטאַסטראָפע זענען פאָלגענדע: דער אַעראָפּלאַן האָט געמאַכט אַ שפּאַציר-רייזע איבער ניו-דזשערסי און ניו יאָרק. באַלד ווי דער אַעראָפּלאַן האָט זיך אויפגעהויבען אין די לופטען האָט זיך געפיהלט אַ דעפעקט אין מאָטאָר, ווען דער אַעראָפּלאַן איז געווען 200 מעטער-הויך. האָט דער מאָטאָר אויפגעהערט צו פונקציאָנירען און דער פּילאָט האָט בעשלאָסען זיך אַראָפּצולאָזען. דער אַעראָפּלאַן האָט זיך אָבער ביי עפּעס פאַרטשעפּעט און איז מיט׳ן גאַנצען אימפּעט אַראָפּגעפאַלען אויף דר׳ערד, דער פּילאָט און דער אָבסערוואַטאָר האָבען בעוויזען אַרויסצושפּרינגען. אַלע 13 פּאַסאַזשירען, וואָס זענען געווען פאַרמאַכט אין דער קאַבינע זענען אומגעקומען.

גרויסע מאַלווערזאַציעס אין ליטע

אַרעסטירט דעם געוו. פינאַנץ-מיניסטער

ק אָ וו נ א, 18. (ספּ. טעל.) אויף אַ בעפעהל פון וואַלדעמאַראַסען זענען נעכטען אַרעסטירט געוואָרען עטליכע הויכע בעאַמטע. ס׳איז אַרעסטירט געוואָרען דער סינדיק פון דער ליטווישער אַגראַר-באַנק. אַהוז. טומנא און דער געוועזענער פינאַנץ-מיניסטער ד״ר קאַהוועלי׳ס. אָפיציעל ווערט מיטגעטיילט, אַז די אַרעסטען שטעהען אין צוזאַמענהאַנג מיט מיליאָנען מאַלווערזאַציעס וואָס זענען פאָרגעקומען אין דער דערמאָהנטער באַנק.

ענין מיקלאַשעווסקי—טאָוואַרניצקי

אין מאַרשאַלעק-געריכט

וו אַ ר ש א, 18 (טעלעפאָניש פון אונזער סיים-קאָרעספּאָנדענט) דאָס מאַרשאַלעק-געריכט פון סענאַט אין ענין פון סענאַטאָר מיקלאַשעווסקי און די דעפּוטאַטען טאָוואַרניצקי און לאַנגער האָט אָפּגעהאַלטען 2 זיצונגען: זונטאָג און היינט, די זיצונגען קומען פאָר אונטער׳ן פאָרזיץ פון סופער-אַרביטער סענאַטאָר עווערט, עס זענען אויס געהערט געוואָרען אַלס עדות סענאַטאָר מיקלאַשעווסקי, דירעקטאָר פון „באַנק גאָספּאָדאַרסטוואַ קראָיעוועגאָ״ באַרישאַ, דירעקטאָר פון דיסקאָנטאָ-באַנק — אַשקענאַזי, דירעקטאָר פון „פּאָלמין״ פּאָל-קאָווניק בערנער, אינזש. פרידבערג, דעפּ. לאַנגער, דעפּ. טאָוואַרניצקי, האַנדעלס-מיניסטער קוויאַטקאָווסקי, דעפּ. אינזש. טשעטשאַקאָווסקי.

דאָס מאַרשאַלעק געריכט פון סיים אין דעם זעלבען ענין אונטער׳ן פאָרזיץ פון דעפּ. טשעטווערטינסקי האָט אויסגעהערט דעם מיניסטער קוויאַטקאָווסקי און דעם דירעקטאָר פון „פּאָלמין״ פּאָלקאָווניק בערנער.

מאַרשאַל פּילסודסקי וועט פּערזענליך נישט אויפנעהמען קיין דעלעגאַציעס

בעת די היינטיגע פייערליכקייטען

וו אַ ר ש א, 18. (טעלעפאָניש פון אונזער סיים-קאָרעספּאָנדענט) דער קאַבינעט פון קריגס-מיניסטעריום טיילט מיט, אַז צוליב דער לייכטער נישט-דיספּאָזיציע פון דעם קריגס-מיניסטער מאַרשאַל פּילסודסקי, וועט דער מאַרשאַל פּערזענליך נישט אָננעהמען קיין גליקוואונשען פון די אונצעהליגע דעלעגאַציעס, וואָס האָבען זיך שוין געמאָלדען, די איבריגע פייערליכקייט און דאָס איינשרייבען זיך אין אָנדענקונגס-בוך אין בעלוועדער בלייבט נישט געענדערט.

אַ גרויסע ארץ-ישראל-עקסקורסיע פון וויען

וו י ע ן, (י.ט.א.) פון וויען איז אָפּגעפאָהרען קיין ארץ-ישראל אַן עקסקורסיע אונטער דער פיהרונג פון אינזש. שטריקער, וועלכע איז בעשטאַנען פון 50 פּערזאָן, הויפּטזעכליך אַקטיווע עסטרייכישע ציוניסטען.

די פּרייזען פון ברויט זאָלען נישט שטייגען

צירקולאַר פון אינערן-מיניסטער

וו אַ ר ש א, 18. (טעלעפאָניש פון אונזער סיים-קאָרעספּאָנדענט) צוליב דעם כסדר׳דיגען וואַקסען פון די פּרייזען פון תבואה, האָט דאָס אינערן-מיניסטעריום פאַראָרדנעשיקט אַ צירקולאַר איבער׳ן גאַנצען לאַנד, אַז ס׳זאָל נישט דערלאָזען ווערען צום הויבען פון די פּרייזען אויף מעהל און ברויט.

געפאַהר פון א נייער בירגער-קריג אין כינא

פ ע ק י ן, 18. (אטע) דער קאָנגרעס פון דער קומינטאַנג-פּאַרטיי האָט געגעבען דימיסיע דעם קריגס-מיניסטער גענעראַל פענג און דעם אינערן-מיניסטער גענעראַל יאַן-סין-שען. די דימיסיע איז געגעבען געוואָרען צוליב דעם וואָס די גענעראַלען האָבען זיך אַרויסגעזאָגט געגען דער דיקטאַטור פון מאַרשאַל טשאַן-קאַי-טשעק.

דער נייער קאָנפליקט צווישען טשאַן-קאַי-טשעק און זיינע גענעראַלען בעדרייט אַ ניי געפאַהר פון אַ בירגער-קריג אין כינאַ.

פערברענט געוואָרען א ביבליאָטעק מיט 8000 ביכער

בעלגראַד, 18. (אטע) אין סעפּדעליאַ איז אָפּגעברענט געוואָרען די גרעסטע ביבליאָטעק פון בולגאַריען, וועלכע האָט געהאַט 8000 בענדער.

בעת א שרפה אין אקינא

אומגעקומען 22 פּערזאָן

ט אָ ק י א, 18. (אטע) אין דער שטאָט וואוסאן האָט אויסגעבראָכען אַ שרפה אין אַ קינאָ. ביז איצט זענען פון אונטער די חורבות אַרויסגענומען געוואָרען 5 טויטע און 17 שווער-פערוואונדעטע.

שיער נישט אַנ׳עלילת-דם אין א טשעכאָסלאָוואַקישען שטעטעל

צוליב א פערגיפטעט קריסטליך מיידעל

פּ ר אָ ג, 18. (יט״א טעלעגראַפיש) אין שטעטעל באַשקעוויר אין מעהרען איז פאָרגעקומען אַ פאַל וואָס האָט געקענט ברענגען צו ערנסטע אַנטי-יודישע עקסצעסען.

אַ קריסטליך דינסטמיידעל פון דאָרטיגען רב איז געפונען געוואָרען אינדערפריה פערגיפטעט דורך גאַז.

צווישען המון האָט זיך גלייך אָנגעהויבען אַ העצע, אַז די יודען האָבען דאָס מיידעל ערמאָרדעט צוליב ריטועלע צוועקען אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן בעפאָרשטעהענדען פסח.

אַ גרויסער המון האָט זיך צונויפגעזאַמעלט פאַר׳ן הויז פון רב און ס׳וואָלט זיכער געקומען צו עקסצעסען ווען נישט די ענערגישע האַלטונג פון דער פּאָליציי, וועלכע האָט דעם עולם בערוהיגט און אויפגעקלערט דעם גאַנצען ענין, די העצער פון עקסצעסען זענען צוגעצויגען געוואָרען צו פערר-אַנטוואָרטליכקייט.

אכטונג, געעהרטע קונדשאַפט!

דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אַז פון היינטיגען טאָג אָן פערקויף איך אין מיין

וואורשט-געשעפט

8 אַלעקסאַנדראָווסקאַ 8

פרישען אויפשניט	10 דעקא	1 זל.
געגזן-וואורשט 1 סאָרט, פריש	„	50 גר.
ווינער וואורשטלעך	„ „	50 גר.
סאַלאַמי-וואורשט	„ „	80 גר.

5087 מיט אכטונג וו. אמזעל.

Dr. DONCHIN

מאַניושקי 1, טעלעפאָן 97-9

ספּעציאַל-אַרצט פאַר אויגענקראַנקהייטען

נעמט אָן טעגליך פון 10—1 מיטאָג און 4—7 נ.מ.

זונטאָג פון 10 ביז 1 בייטאָג.

Dr. med. STUPEL

.12 Szkolna 12.

ספּעציאַליסט פאַר הויט-, האָר און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע, לישט און רעשק, רענטגען-שטראַהלען, קוואַרץ-לאַמפּ, עלעקטריש-בעהאַנדלונג.

נעהמט אָן פון 6 ביז 9 אין אָוונט.

ס׳ווערט געזוכט א טאַפּעצירער-געזעלל אין אַ לערן-יונגע ביי שוואַרצאָווסקי, פּאָלנאָצנאַ 24. 5070

Dr. med. ALBERT GOTLIB

פּיאָטרקאָווער 26, טעלעפאָן 77-50.

ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע קראַנקהייטען, נעהמט אָן פון 4 ביז 7 אָוונט. 5340

צו דער פערלאָבונג פון מיין פריינד ישעי זלאַטאָגורסקי, לאָדז מיט פרל. לאה בוגייסקא, טאָמאַשאָוו ווינש איך פיל גליק און צופרידענהייט הערמאַן בעטצייג. 5055

צו דער פערלאָבינג פון פרל. רבקה גאָלדוואַסער (אַלעקסאַנדער) מיט ה׳ יהושע רעכט ווינשען מיר זיי אַ הערצליכע מזל טוב. יחיאל פלום און פרוי.

אַ הערצליכען מזל טוב ווינשען מיר אונזערע פריינד צו זייער חתונה ה׳ לייזער ליכטענפעלד מיט פרל. חנה גראָסמאַן און מיר ווינשען זיי גליק און זעגען, לאַנגעס לעבען, אַלעס, וואָס זיי נעפעלט פון דער שעהנער וועלט. 5056 י. ראָזענבלום און פרוי.

MŁODA PANIENKA

ukończywszy kurs buchalterji i pisząca na maszynie poszukuje posady, bezpłatnie. Łask. of. do Adm. nin. pisma pod „Uczciwa"

דער בעוואוסטער הערען-שניידער

ח. איינשידלער, לאָדז

פּאָמאָרסקאַ 41a, וואוינונג 49 (פריהער: פראַנציסקאַנער 9)

מאַכט בעקאַנט זיין ג׳ קונדשאַפט, אַז עס זענען שוין אָנגעקומען

די נייעסטע זומער-זשורנאַלען

נעהמט אָן בעשטעלונגען און פערטיגט אויס אַלער אַרט אַרבייטען לויט די נייעסטע מאָדעלען.

פּינקטליכע אויספיהרונג! — רעעלע בעהאַנדלונג!

דאַנקזאַגונג.

די פערוואַלטונג פון פעראיין

„הכנסת כלה וגמילת חסדים״ וואָלבאָרסקאַ 20

דאַנקט הערצליך דער לאָדזער יודישער בעפעלקערונג פאַר זייער שטיצען די פאַ׳שטעלונג. גלייכצייטיג דאַנקען מיר דעם לייטער פון יודישען טעאַטער ה׳ בעזמאַן, ווי אויך דעם גאַנצען אַנסאַמבל און בעזונדערס דער פרוי דאַראַ ווייסמאַן.

מיט אכטונג די פערוואַלטונג.

אינערליכע הלואה פון 100 מיליאָן זלאָטעס

בעשלוס פון דער בודזשעט-קאָמיסיע ביים סיים

וואַרשאַ, 18 (טעלעפאָניש פון אונזער סיים-קאָרעספאָנדענט) אויף דער היינטיגער זיצונג פון דער בודזשעט-קאָמיסיע ביים סיים זענען פונאַנדערגעטיילט געוואָרען די רעפעראַטען: וועגען דער ווירטשאַפטליכער לאַגע — ד"ר דראַבאַנט, וועגען די בודזשעט-איבערשרייטונגען פון היינטיגען יאָהר — דעפ. טשאַפּינסקי.

דעפ. ריבאַרסקי האָט אינטערפעלירט דעם פאָרזיצענדען דעפ. בירקא, וואו ס'איז אהינגעקומען זיין פאָרשלאַג וועגען דער לעצטער רעדע פון מאַרשאַל פילסודסקי מכּוח די „פּרעהליכע בודזשעטען".

דער פאָרזיצענדער האָט געענטפערט, אַז דער פאָרשלאַג וועט בעטראַכט ווערען צוזאַמען מיט די אויסבעסערונגען פון סענאַט צום בודזשעט.

דעפ. ריבאַרסקי איז דערמיט נישט מסכּים געווען און פאָרגעלעגט צו בעהאַנדלען זיין פאָרשלאַג בעזונדער. איהם האָט אונטערשטיצט דעפ. ראַטאַי. צוליב דעם האָט דער פאָרזיצענדער ערקלעהרט, אַז דער פאָרשלאַג וועט געשטעלט ווערען אויפ'ן לעצטען פונקט פון דער טאָג-אָרדנונג פון דער דאָנערשטאָג'דיגער זיצונג.

נאָכ'ן רעפעראַט פון פאָרזיצענדען דעפ. בירקא איז מיט קליינע אויסבעסערונגען אָנגענומען געוואָרען דער רעגירונגס-פּראָיעקט וועגען אַן אינערליכער הלואה אין דער הויך פון 100 מיליאָן זלאָטיס אין גאָלד. די הלואה זאָל בענוצט ווערען אויף בוי-צוועקען.

דאַן איז בעשלאָסען געוואָרען צוריקצוקעהרען דעם באַהן-מיניסטעריום 23 מיליאָן זלאָטיס, וואָס די באַהנען האָבען געהאַט איינגעצאָהלט דעם מלוכה-אוצר. צוליב די פּראָטעסט האָט אָבער דאָס באַהן-מיניסטעריום געליטען גרויסע שאָדענס און דאָס געלד וועט איהר צוריקגעצאָהלט ווערען.

פּאַרלאַמענטאַרישע קאָמיסיע רעהאַביליטירט

די יודישע סענאַטאָרען יעוועלאָווסקי און דר. קאַמניצער

דאַנציג (י. ט. א.) די פּאַרלאַמענטאַרישע אויספאָרשונגס-קאָמיסיע, וואָס איז מיט איניגע חדשים צוריק געוועהלט געוואָרען אויסצופאָרשען די בלבולים פון די דייטש-נאַציאָנאַלע, אַז די יודישע סענאַטאָרען יעוועלאָווסקי און דר. קאַמניצער האָבען פאַלש געשוואוירען, האָט איצט אַרויסגעגעבען אַן אָפיציעלען בעריכט, אין וועלכען די צוויי סענאַטאָרען ווערען פולשטענדיג רעהאַביליטירט. אויך דער פיהרער פון די דייטש-נאַציאָנאַלע און פריהערדיגער וויצע-פּרעזידענט פון סענאַט דר. ציהם, האָט עפענטליך ערקלערט, אַז מען האָט איהם פערפיהרט און אַז דער בלבול איז גרונדלאָז.

די ים-המלח-קאָנצעסיע זאָל געבראַכט ווערען

פאַר'ן אינטערנאַציאָנאַלען שידס-טריבונאַל

לאָנדאָן, (י. ט. א.) אויף דער לעצטער זיצונג פון ענגלישען פּאַרלאַמענט האָט דעפ. האַוואַרד בורי אינטערפעלירט דעם אויסערן-מיניסטער וועגען דעם סטאַדיום פון אונטערהאַנדלונג מיט דער פראַנצויזישער רעגירונג בנוגע די פראַנצויזישע תּביעות צו דער קאָנצעסיע אויף צו עקספּלאָאַטירען די רייכטימער פון ים-המלח. דער אויסערן-מיניסטער אויסטען טשעמבערלען האָט געענטפערט, אַז עס איז אַרויסגעשיקט געוואָרען אַן אויספיהרליכער ענטפער אויף דער פראַנצויזישער נאָטע וועגען דעם ענין. טשעמבערלען רעכענט נישט, אַז די פראַנצויזישע רעגירונג וועט ברענגען דעם ענין פאַר'ן אינטערנאַציאָנאַלען שידס-טריבונאַל.

די טערקיזירונג פון די יודישע שולען אין טערקיי

קאָנסטאַנטינאָפּאָל, (י. ט. א.) ווי דער פאָרשטעהער פון דער יודישער טעלעגראַפען-אַגענטור ווערט געוואָהר, איז די 8-קלאַסיגע יודישע שול אין אַדריאַנאָפּאָל געשלאָסען געוואָרען. די שליסונג פון דער שולע איז פאָרגעקומען צוליב דעם, וואָס די אונטעררעכטס-שפּראַך איז געווען פראַנצויזיש. נאָכדעם ווי אין דער שול זענען בעשטימט געוואָרען אויסשליסליך טערקישע לעהרער, איז די שול ווידער געעפענט געוואָרען.

רעוויזיע פון פּראָצעס געגען יודישען מערדער

טשערנאָוויץ (י.ט.א.) ווי מיר האָבען בשעתו מיטגעטיילט, איז אין קלויזענבורג (טראַנסילוואַניען) פאַר'משפט געוואָרען צו לעבענסלענגליכער טורמע דער יוד יעקב ריינינ, אונטער דעם חשד צו האָבען ערמאָרדעט צוליב רויב-צוועקען פיר ווּדישע סוחרים.

יעקב ריינינ האָט געהאַלטען אין איין טענה'ן אַז ער איז אונשולדיג פאַר'משפט געוואָרען און געפאָדערט צו רעווידירען דעם אורטייל. איצט האָבען זיך געמאָלדען צום געריכט נייע עדות, וועלכע בעווייזען, אַז ריינינ איז אונשולדיג. דער העכערער טריבונאַל אין קלויזענבורג האָט פאַרארדענט דעם פּראָצעס צו רעווידירען.

א גנבה פון 1450 דאָלאַר

האָבען אויסגעפיהרט וואַרשעווער גנבים

וואַרשאַ, 18 (טעלעפאָניש) היינט אינדערפריה האָט מען ביים סוחר וויקטאָר אייזענמאַן פון יאַנאָוו-לובעלסקי אויסגעשניטען אַ טאַש און אַרויסגענב'עט 1450 דאָלאַר מזומנים. דעם גנב האָט מען נישט געכאַפּט.

דיפּלאָמאַטען מעגען כּוסה'נען

קאָנפיסקירט 60 קאַסטענס אלקאָהאָל

לאָנדאָן, 18 (אַטע) פון וואַשינגטאָן מעלדעט, אַז די פּאָליציי האָט אויפ'ן גרונד פון „פּראָהאַבישען"-געזעץ סעקוועסטרירט אַ לאַסט-אויטאָ מיט 60 קאַסטענס ליקער, דער טראַנספּאָרט איז געווען בעשטימט פאַר איינע פון די אויסלענדישע געזאַנדשאַפטען.

אין די דיפּלאָמאַטישע קרייזען האָט די ידיעה אַרויסגערופען אַ גרויסע סענסאַציע.

געשטאָרבען דער מאַינצער רב

בערלין, (י. ט. א.) אין מאַינץ, איז געשטאָרבען דער דאָרטיגער רב הרב ד"ר יונה באָנדי. דער פערשטאָרבענער האָט געשמ'ט אַלס גרויסער תּלמודיסט.

פּאָליטישע אַמנעסטיע אין רומעניען

פאָדערט דער יודישער סאָציאַליסט ד"ר פּיסטינער

בוקאַרעשט, 18 (יט"א טעלעגראַפיש) אויף דער זיצונג פון רומענישען פּאַרלאַמענט ה אָטדער יודישער סאָציאַליסט ד"ר פּיסטינער געהאַלטען אַ גרויסע רעדע, אין וועלכער ער האָט געפאָדערט פּאָליטישע אַמנעסטיע פאַר אַלע פּאָליטישע פערברעכער.

דער פּרעזעס פון דער בודאַ-פּעשטער קהלה

האָט איבערגעלאָזען אַ גרויסע סומע פאַר געליטענע פון „נומערוס-קלאַוזוס"

בודאַפּעשט, 18 (יט"א טעלעגראַפיש) היינט איז פאָרגעקומען די גראַנדיעזע לויה פון דעם פערשטאָרבענעם פּרעזעס פון דער יודישער קהלה. דער פערשטאָרבענער האָט פערשריבען 5 מיליאָן פּענגי אויף עפענטליכע צוועקען, 20 פּראָצענט פון דער סומע איז בעשטימט געוואָרען אויף סובסידיעס פאַר יודישע סטודענטען, וואָס פאָהרען שטודירען קיין אויסלאַנד צוליב דעם „נומערוס קלאַוזוס" אין אונגאַרן.

די לאַגע אין שפּאַניען איז ערנסט

די בעפעלקערונג איז געגען דיקטאַטור

פּאַריז, 18 (אַטע) אין ראָרף לאַ-פּרימבאַל הינטער מען הערשט אַ געהיימנישפולע עפּידעמיע, צוליב וועלכער פון 350 איינוואוינער פון ראָרף זענען 14 מענשען געשטאָרבען. די דאָקטוירים האָבען נאָך נישט פעסטגעשטעלט דעם כאַראַקטער פון דער עפּידעמיע.

אַמעריקאַנער אַמבאַסאַדאָר אין טערקיי — א יוד

ניו-יאָרק, 18. (י. ט. א. טעלעגראַפיש) דער בעקאַנטער פילם-מאַגנאַט אלמי מייער, קאַנדידאַט אויפ'ן אַמט פון אַמעריקאַנישען אַמבאַסאַדאָר אין טערקיי, איז אויפגענומען געוואָרען מיט אַ מיטאָג דורך דעם פּרעזידענט הובער.

געהיימנישפולע עפּידעמיע

פּאַריז, 18 (אַטע) מ'טיילט מיט פון דער שפּאַנישער גרעניץ, אַז די לאַגע אין מאַדריד און אין אַנדערע שטעט איז פיל ערגסטער, ווי ס'זענען די אָפיציעלע אינפאָרמאַציעס פון פּרימאָ-דע-ריוועראָ.

די סטודענטישע אונרוהען אין שפּאַניען האָבען אָנגענומען דעם כאַראַקטער פון אַ רעוואָלוציאָנערער בעוועגונג, די ברייטע שיכטען פון דער בעפעלקערונג זענען געגען דער דיקטאַטאָרישער רעגירונג. די אַרבייטער-פערבאַנדען שטיצען די סטודענטען, און די וויכטיגסטע פונקטען פון מאַדריד זענען קאָנצענטרירט שטאַרקע פּאָליציי-אָפּטיילונגען. אין גאַנץ שפּאַניען הערשט אַ רעגערווירטע און אונזיכערע שטימונג.

מאָראַטאָריום פאַר יודישע קאָלאָניסטען אין קרים.

מאָסקווא, 18. (יט"א) טעלעגראַפיש) צוליב דער שווערער לאַגע פון די יודישע קאָלאָניסטען אין קרים האָט די לאַנדווירטשאַפטליכע באַנק ערקלערט אַ מאָראַטאָריום פאַר איהרע בעלי-חובות. די חובות, וואָס ס'קומען דער באַנק בעטרעפען אַ סומע פון 500 טויזענד רובל.

100 טויזענד דאָלאַר פאַר'ן העברעאישען אוניווערזיטעט

ניו-יאָרק, 18. (י. ט. א. טעלעגראַפיש) דאָ איז געעפענט געוואָרען די צוואה פון פערשטאָרבענעם ד"ר מעדיצין בענעדיקט ווייסמאַן, וועלכער האָט איבערגעלאָזען זיין גאַנץ פערמעגען אַ סומע פון 100 טויזענד דאָלאַר פאַר דער העברעאישער אוניווערזיטעט אין ירושלים.

פאַר'ן אויסדרוק „זאָל פגר'ן דער יוד"

וועלען די פּרייסישע אַנטיסעמיטען ענטפערן פאַר'ן געריכט.

בערלין. (י.ט.א.) די אַנטיסעמיטען אין קעניגסבערג און פּראָווינץ בענוצען אָפט אין זייערע אויפרופען דעם אויסדרוק „דייטשלאַנד זאָל ערוואַכען, דער יוד זאָל פגר'ן". דאָס פּרייסישע יוסטיץ-מיניסטעריום האָט איינגעפונען, אַז דער דאָזיגער אויסדרוק איז אַ העצערישער און פעראָרדנעט די מאַכט-אָרגאַנען, ביי יעדען פאַל פון בענוצען זיך מיט אַזעלכע אויסדרוקען צוציהען די שולדיגע צו געריכטליכער פעראַנטוואָרטליכקייט.

וויסבאַדענער האָטעל-אייגענטימער

וועהרען זיך געגען דער אַנטיסעמיטישער העצע.

וויסבאַדען. (י.ט.א.) אויף אַ פערזאַמלונג פון די היגע האָטעל און פּענסיאָן-אייגענטימער איז בעשלאָסען געוואָרען צו ווענדען זיך צו דער מאַכט, זי זאָל אָננעהמען שריט געגען דער אַנטיסעמיטישער העצע, וואָס ווערט דאָ לעצטענס געטריבען. די האָטעל-אייגענטימער האַלטען, אַז די אונפעראַנטוואָרטליכע האַלטונג פון די אַנטיסעמיטען קאָן האָבען פאַטאַלע רעזולטאַטען פאַר דער ענטוויקלונג פון קוראָרט.

א שרעקליכע טראַגעדיע אין טאָמאַשאָוו

געשאָכטען דאָס ווייב מיט א מעסער און אליין בעגאַנגען זעלבסטמאָרד

טאָמאַשאָוו, 18 (טעלעפאָניש).

אַ שרעקליכע טראַגעדיע, האָט זיך עהערנעכטען ביינאַכט אָפּגעשפּילט ביי דעם יונגען פּאָר-פּאָלק יאַן און יאַנינאַ מיסאָווסקי אויף באַרטאָש גלאָוואַצקי גאַס 15, וואָס האָט ביי די אַרומיגע שכנים איבערגעלאָזט אַ טיפען רושם.

אין היגען פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט, האָט זיך געוואָנדען אַ געוויסער אַנטאָני מיסאָווסקי און געמאָלדען, אַז זיין ברודער יאַן, האָט בעת אַ געוואַלדיגען אויפרעגונג געכאַפּט אַ שוסטער-מעסער און דערמיט געשאָכטען זיין ווייב יאַנינאַ און דערנאָך אַליין אויסגעטרונקען אַ גרעסערע דאָזע יאָדינע.

צוזאַמען מיט אַנטאָני מיסאָווסקי'ן איז באַלד פּאָליציי אַהין אויפ'ן אָרט פון געשעהעניש און פאַר זייערע אויגען האָט זיך פאָרגעשטעלט אַ שרעקליך בילד: אויף איין בעט איז אין אַ קאַלוזשע בלוט געלעגען מיט אַ צושניטענעם האַלז דער קרבן פון מאָרד די יונגע פרוי יאַנינאַ מיסאָווסקאַ, וועלכע האָט נאָך בעוויזען שוואַכע סימנים פון לעבען און אויפ'ן צווייטען בעט איז געלעגען איהר מאַן יאַן, ראַנגלענדיג זיך אַהן כּוחות אין שרעקליכע ווייען.

נאָכ'ן באַלדיגען אַלאַרם פון דער פּאָליציי נאָך דאָקטוירים-הילף, איז דאָס פּאָר-פּאָלק אַריבערגעפיהרט געוואָרען אין שטאָטישען שפּיטאָל.

ציהונג פון דער 18-טער מלוכה-לאָטעריע

5-טער קלאַס — 11-טער טאָג

20.000 זל. — 162360

10.000 זל. — 120724 123776 137259

5.000 זל. — 36924 56065 65412 86507 99473 132023

3.000 זל. — 182 1022 44326 114274 149307

2.000 זל. — 3175 7466 7948 10773 20204 38004 38703 61703 111029 123824 125042 125425 168800

1000 זל. — 662 1253 1714 5241 32697 49384 53665 63520 65479 72851 73991 96250 105829 112257 122875 122925 124911 130422 133510 173610

600 זל. — 215 14619 14779 20023 29189 39478 43552 52589 60190 60877 73617 78555 89396 96681 103466 103953 122881 124528 139179 150087 150514 150531 171896 172594.

„אַרטעט"
זאַכאָדניאַ 43

יודישער קאַמער-טעאַטער
לייטונג: מ. בראָדערזאָן
און ד. בייגעלמאַן.

היינט - 1 פאָרשטעלונג:
אָנהויב 9.30 אַ זייגער אין אָוונד

דאָס VI-טע גראַנדיעזע פּראָגראַם א. נ.

MISS JUDEA - מיס

1) פּראָלאָג, 2) אנשי קורצב, 3) מענדיל-גענענדיל, 4) קעניג זאַגוועל III, 5) כּתרילעווקער שׂרפה, 6) דער סעקוועסטראַטאָר, 7) באָבע און אייניקל, 8) ליד פון אַרבייט, 9) דער סובלאָקאַטאָר, 10) מיס JUDEA

טעקסט: שלום עליכם, מ. בראָדערזאָן, י. אַבּעזשאַנעק, מאַרשעלעק, מאָשקאָוויטש. — מוזיק: קאָמפּ. דוד בייגעלמאַן און א. ראָזענבוים. ליט. לייטער: מ. בראָדערזאָן. מוזיק. לייטער: דוד בייגעלמאַן. רעזשי: קאַרעקטיווע. פּלאַסטישע רעזשי: ז. קרוש. קאָנפערענסיע: מ. ערבוים. קאָסטיומען און דעקאָראַציעס (אויסגעפיהרט אין אייגענעם וואַרשטאַט): ד. מאַטוז און ש. בלום. — ליכט-עפעקטען: י. יערוזאַלימסקי. קאָנצערטמייסטער: ש. בייגעלמאַן.

די פאָרשטעלונגען הויבען זיך אָן פּינקטליך. דער זאַל איז גוט בעהייצט.
בילעטען צו בעקומען טעגליך פון 7 אָוונד, שבת-פון 2—5 און פון 7 אָוו.

יפר״ג. „נייער פאלקסבלאט" יפר״ג.
19 מערץ 1929 19 מערץ 1929

יודישע דעפוטאטען און דער פאל טשעכאוויטש

דער בודזשעט פונ'ם פאריגען יאהר איז איבער געשריטען געוואָרען מיט 560 מיליאָן זל. עד היום איז די רעגירונג נישט געקומען צום סיים וועגען אַ צוגאָב־בודזשעט. אַפילו לאַחר המעשה, דער סיים האָט זיך געבעטען רחמים ממש. ערלעדיגט די דאָזיגע פאָרמאַליטעט. אָבער די רעגירונג האָט זיך פער'עקשנ'ט: נאָר צוזאַמען מיט'ן אַבשליסע די רעכנונגען. אַ סך זאַכען וועלען נאָך אויפגעדעקט ווערען. אַזוי ווי ס'איז שוין פיל אויפגעדעקט געוואָרען אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם פאַל. און אויף וואָס איז דאָס געלד אויסגעגעבען געוואָרען? אויף דער אַגראַר־באַנק, אויף גרינגע, וכדומה. אַלץ זאַכען, וואָס האָבען געקאָנט וואַרטען, ביז דער סיים וועט איינשטימען אויף זיי. און אפשר וואָלט דער סיים טאַקע נישט איינגעשטימט? מיר יודען—און די מזרח־גאַליצישע רעפוטאַטען די ערשטע — וואָלטען דאָך גע'טענה'ט: איהר האָט אַנ'עודף און אַזאַ גרויסען, טאָ לאָ'ט צו אַביסעל די שטייערן שרויף. מיר וואָלטען געזאָגט: איהר נעהמט פון אונז מעהר „אָבראָטאָווי" און גיט עס אויס פאַר די פויערים, פאַר גרינגע, וואו מיר האָבען נישט קיין דריסת הרגל — אויף דרויף קאָנען מיר נישט איינ־נעהן. מיר וואָלטען געוויס געשטימט געגען די צו־גאָב־קרעדיטען. איצט, אָבער, אַז מען האָט אונז נישט געפרעגט, קומט דאָך צו נאָך די נויטווענדיג־קייט צו פערטיידיגען די וויכטיגסטע רעכט פונ'ם פאַרלאַמענט, די רעכט צו קאָנטראָלירען יעדען גראָשען, וואָס ווערט אויסגעגעבען.

אָבער, זאָגט מען, פאַר וואָס האָבען די לינקע, וואָס האָבען געשטעלט דעם פאָרשלאַג אויף איבער־געבען דעם פינאַנץ־מיניסטער צו דעם „טריבו־נאַל סטאַנו", פאַר וואָס האָבען זיי געשטימט פאַר'ן בודזשעט ווי „וויוואָלעניע", אָדער אָפּגע־האַלטען זיך, ווי פ. פ. ס. מיר זענען נישט מחויב, זאָגט מען, צו העלפען זיי צו פערדעקען זייער פחדנות אָדער צו מאַנעווירען געגען דער רעגי־רונג. און טשעכאָוויטש אַליין, גיט מען צו, איז דאָך דער בעסטער פאַר אונז: ער העלפט אונז אין די ענינים פון קאָנצעסיעס, ער איז געגען דעם עטאַטיזם. ובכן איז פון דעם געדרונגען אַז מען דאַרף איינשטימען, אַז אַזאַ מיניסטער זאָל אומבע־שטראָפט איבערשרייטען דעם בודזשעט, אַז מען דאַרף געהן געגען די לינקע קלובען, ווען זיי זענען גערעכט, ווען זיי טון, וואָס מען דאַרף. אָבער מען דאַרף דאָך אַרויסטרעטען געגען דער גאַנצער רעגירונג — שרייט מען. נישט געגען טשעכאָוויטש'ען אַליין. דאָס איז שוין אַ פראַגע פון טאַקטיק און די ענטוויקלונג פון ענין טשעכאָוויטש האָט בעוויזען, אַז ס'איז גוט געשעהען, וואָס מען האָט אָנ־געהויבען פון איהם. איבעריגענס, האָט ער דאָך אַלס פינאַנץ־מיניסטער געהאַט דאָס רעכט ענטקעגענצושטעלען זיך און דימיסיאָנירען, ווען מען האָט איהם נישט געוואָלט הערען. דאָס לעצטע האָט ער טאַקע געטון, ווי מיר ווייסען איצט.

אַזוי טראַכטען, ערפילען זייער חוב אַלס דעפוטאַטען, קאָנען נאָר דעפוטאַטען, פאַר וועלכע דער קאָנטאַקט איז נישט דער עיקר העיקרים, וועלכע פיהלען זיך פריי צו וועהלען צווישען דעם וויכ־טיגען און נישט וויכטיגען, וועלכע האָבען נישט קיין מורא צו פערלירען דעם חן אין די אויגען פון דער רעגירונג אָדער פון אַ מיניסטער. אָבער, אַז מען איז געפאַלען אַזוי נידעריג, אַז מען איז געוואָ־רען אַנ'עבד פונ'ם „קאָנטאַקט", מוז מען שטימען אַזוי ווי דער רעגירונגס־בלאָק, אַ ברירה האָט מען: מ'האָט זיך דאָך אַליין פערקויפט. וואָרום ווי אַזוי וועט מען אויף צו מאָרגענס קומען צו דעם פינאַנץ־מיניסטער, געגען וועלכען מען האָט געשטימט און בעטען פון איהם אַ טובה פאַר דעם אָדער יענעם בעל־קאָנצעסיע? אַ ברירה האָט מען, אַז מען האָט זיך דערנידערינט צו דער מדרגה פון „כאָטאַטאַיעו", וואָס בעטען, כ'האָב שיער נישט געזאָגט בעטלען, טובות ביי די מיניסטאָרען?

דאָס לעבען איז אָבער אונ'ברחמנות'דיג. לחנם איז געווען די גאַנצע בעמיהונג אויסצופיינען זיך: דער מיניסטער איז אַוועק, און דער קאָמיסיע וועט רען אויפגעדעקט מעשים, וואָס וועלען וואַהרשיינליך ברענגען צו גאָר וויכטיגע רעזולטאַטען, און פאַר דער „מאָשקע"־טאַט וועט קיינער אַפילו נישט דאַנקען. דער „מאָשקע" האָט זיך פשוט בענאַרישט.

מיר זיצען אין סיים, כדי צו פיהרען אַ קאַמף פאַר אונזערע רעכט און געגען די עוולות, וועלכע ווערען לגבי אונז בעגאַנגען, דעם דאָזיגען קאַמף פיהרען מיר יודען אַלס פרייע בירגער, אַלס שטאָל־צע יודען. מיר בעטען נישט קיין טובות, מיר ופאָ־דערן רעכט. צי מיר זענען אין דער אָפּאָזיציע יצי דער רעגירונג, צי מיר שטיצען זי, פאָדערן מיר רעכט פאַ'ן כלל, רעכט פאַר די יחידים. אויף. קיין מאָמענט האָבען מיר נישט איבערגעריסען דעם דאָ־זיגען קאַמף אונזערען. ס'האָט אמאל געטראַפען, אַז אַ מיניסטער האָט מיר געזאָגט: „ווי קומט איהר צו מיר מיט פאָדערונגען ווען איהר האָט ערשט וואָס געגען מיר געשטימט? איך האָב איהם דאַן געענטפערט: „פאַר אייך דאַרף שטעהען בלויז די פראַגע, צי זענען די פאָדערונגען גערעכטע אָדער נישט. איך קום צו אייך נישט בעטען קיין חסד".

כדי מיר זאָלען קאָנען פיהרען אונזערען קאַמף מיט וועלכע ס'איז אויסזיכטען אויף ערפאָלג, מוז דער סיים האָבען רעכט און איינפלוס. שוין פון

דעם שטאַנדפונקט אַליין מוזען מיר זיין די אייפ־ריגסטע און אויפריכטיגסטע פערטיידיגער פונ'ם סיים. און דעריבער איז דאָס שטימען געגען דעם פאָרשלאַג פון די לינקע אינ'ם פאַל טשעכאָוויטש געווען נישט אַ זינד, נישט אַ פערברעכען, נאָר פשוט אַ נאַרישער אויפטו פון עבדים פונ'ם „קאָנ־טאַקט", פון מאָשקעס, וואָס האָבען זיך שלעכט אָריענטירט אינ'ם גאַנצען ענין.

אַזוי נידעריג פאַלט מען — ווען מען פער־קויפט זיך צו — דער נויטווענדיגקייט, נושא חן צו זיין ביי די מיניסטאָרען, כדי צו קאָנען מאַכען טובות.

דעפ. י. גרינבוים.

פון יודישען לעבען אין אונגארן

פייערליכע אויפנאהמע פון „מיס אייראפע". — צאהל יודען אין בודאפעשט פערקלענערט זיך. — אנ'אדוואקאט—א חזן. — געמישטע חתונות און משומדים

קיין בודאַפעשט איז צוריקגעקומען פון איהר רייזע פרל. עליזאַבעט סימאָן — „מיס אייראָפּאַ". אויף אַלע סטאַציעס, וואו דער שנעל־צוג פון וויען האָט זיך אָפּגעשטעלט, האָבען זיך געבילדעט מאַ־סען־דעמאָנסטראַציעס פאַר „מיס אייראָפּאַ". אין בודאַפעשט זענען פאַר איהר שוין געווען צוגע־גרייט די אַזוי־גערופענע קעניגליכע צימערן אין גרויסען האָטעל „געלערט". דער האָטעל איז גע־ווען דעקאָרירט מיט פאָהנען און בלומען.

ביים מזרח־וואָקזאַל האָבען איהר אָפּגעוואַרט פאָרשטעהער פון דער הויפּט־שטאָט. נאָכ'ן אויס־הערען די בעגריסונגען, ווען „מיס אייראָפּאַ" האָט פערלאָזען דעם וואָקזאַל, האָט אַ ציגיינער־אָרקעס־טער געשפּילט דעם נאַציאָנאַל־אונגאַרישען הימן. עס האָבען אויך נישט געפעהלט קיין אויסרופען „מיס פּאַלעסטינאַ"...

פאַר'ן באַהן־הויף זענען געווען אימפּראָוויזיר־טע טריבונעס. די פענסטער, באַלקאָנען. דעכער, בוימער און פלויטען זענען געווען געדיכט בעזעצט. לענגז־אויס דער גאַנצער ראַקאָטשי־גאַס, דורך וועל־כער עס איז געגאַנגען דער צוג, זענען אַלע הייזער געווען דעקאָרירט מיט נאַציאָנאַלע פעהנער, גרוי־סע אָפּטיילונגען פּאָליציי האָבען געהיט די אָרדנונג. פון המון האָט מען געהערט פעראיינצעלטע פייפען פון די „ערוואַכענדע מאַדיאַרען"...

זונטאָג, דעם 17־טען ה. ח. האָט „מיס איי־ראָפּאַ" פערטיילט אויטאָגראַמען און פאָטאָגראַפיעס, וואָס זייער הכנסה איז בעשטימט פאַר פילאַנט־ראָפּישע צוועקען.

עס איז אינטערעסאַנט, וואָס פרל. סימאָן זאָגט וועגען די איבריגע שעהנהייטס־קעניגין".

„מיס ראָמאַניא", — האַלט זי, — איז אַ כאַ־דערנע דיאַנא מיט אַנ'אויסגעספּאָרטעטער געשטאַלט פיינע געזיכטס־צוגען, און הערליכע אויגען, „מיס אויסטראַליאַ" — די פערקערפּערונג פון דער ווי־נער הערצליכקייט פון די שוּבערט־לידער, די ענג־לענדערין — אַ „לייד" - פאַר עקסעלאַנס, „מיס דאַניא" — אַ לעבעדיגע פאָרצעלאַן־פיגור אויף אַ פיינער באָמבאָניערע, שפּאַניען איז געווען פער־טרעטען דורך אַ לעבעדיגער קאַרמען, וועגען „מיס פּאָלאָניאַ" און מיט „פראַנס" וואָלט מען געקענט שרייבען גאַנצע בענדער.

•

לויט דער איצט פערעפענטליכער סטאַטיס־טיק פון דער הויפּט־שטאָט איז צו זעהען, אַז די צאָהל יודען אין דער שטאָט בודאַפעשט ווערט קלענער פון יאָהר צו יאָהר. אין יאָהר 1920 האָ־בען אין בודאַפעשט געלעבט 215,512 יודען, אין משך פון 5 יאָהר האָט זיך זייער צאָהל פערקלע־נערט אויף 8000 נפשות. אין דער צאָהל זענען אַנ'ערך 3000 יודען אָפּגעפאַלען פון יודישען גלוי־בען. די גרעסטע צאָהל קרבנות נעהמט אָבער צו דאָס אייך אָדער אַפילו קיין קינדער־סיסטעם, וואָס איז אין אונגאַרן אַנ'אַלגעמיינע ערשיינונג. אין 1920 האָט די צאָהל יודישע טויט־פאַלען בעטראָפען אַנ־ערך 1000 מעהר ווי די צאָהל געבורטען.

•

דער יונגער יודישער אַדוואָקאַט ד״ר יוליוס פּאָלאַק האָט אָנגענומען דעם אַמט פון אָבער־קאַנטאָר אין אַ בודאַפעשטער סינאַגאָגע. דער נייער חזן איז אויסגעוועהלט געוואָרען פון צווישען פינף קאַנדידאַטען. ד״ר פּאָלאַק וועט אויך ווייטער פּראַק־טיצירען אַלס אַדוואָקאַט. די בודאַפעשטער אַדוואָ־קאַטען־קאַמער האָט פעסטגעשטעלט, אַז דאָס ער־פילען ביידע אַמטען שטעהט נישט אין סתירה מיט די פאָדערונגען פון דער אַדוואָקאַטען־עהרע.

•

אין יאָהר 1928 האָבען אין אונגאַרן פער־לאָזען דעם יודישען גלויבען 344 פערזאָן (אין 1927 — 270). די גרעסטע צאָהל אַרויסטריטע פאַלט אויס אַלס רעזולטאַט פון דער גרויסער צאָהל געמישטע חתונות, וואָס זענען געשלאָסען גע־וואָרען פאַריגעם יאָהר. ס'רוב משומדים פערשריי־בען זיך אַלס קאָנפעסיאָנסלאָזע. אויך פון די קריסט־ליכע רעליגיעס ווערען נאָטירט פיל אַרויסטריטען.

וואס האט אלבערט איינשטיין אויפגעטון מיט זיין טעאריע?

א דייטליכע און פאפולערע ערקלערונג וועגן דער נייער ענטדעקונג פונ'ם גרויסען יודישען וויסענשאפטס-מאן, מיט וועלכען ס'קעהרט זיך איצט א וועלט.

איינע פון די הויפּטצילען פון דער וויסענ־שאַפט איז צו פעראַלגעמיינען די כחות פון דער נאַטור. מען זוכט צו בעשאַפען אַזעלכע גענעראַלי־זאַציעס, אַזעלכע אַלגעמיינע פאָרמולעס, וואָס זאָ־לען מיט זיך ערקלערען אַ גאַנצע רייה פון ערשיי־נונגען אין דער נאַטור, ווי פערשידען זיי זאָלען נישט אויסזעהן צו זיין אויפ'ן ערשטען בליק.

אַזאַ אַלגעמיינע פאָרמולע דאַרף בעווייזען, אַז כאָטש געוויסע ערשיינונגען זעהען אויס צו זיין אַזוי פערשידען צווישען זיך, און אָפטמאָל זעהט עס אַפילו אויס, אַז איין ערשיינונג איז אין ווי־דערשפּרוך צו דער צווייטער — זענען אָבער אַט די אַלע ערשיינונגען דער אויסדרוק פון זיי זעלבע כחות. דאַן קאָן מען בעשאַפען איין געזעץ פאַר די אַלע בעזונדערע ערשיינונגען און אונטערוואַרפען זיי אונטער דער זעלבער קאָנטראָל. אַזאַ פעראַלגע־מיינונג, אַזאַ גענעראַליזאַציע קאָן אונז דינען פאַר אַ טאָפּעלטען צוועק: אי מיר האָבען אַ קלאָרען בעגריף וועגען דעם, וואָס עס קומט פאָר אויף דער וועלט, אי מיר קאָנען זיי מיט מעהר ערפאָלג אַנווענדען פאַר אונזערע מענשליכע נוצען.

אַלס ביישפּיל קאָנען אונז דינען די אויפטו־אונגען פון סער אייזיק ניוטאָן, וועמעס צוויי הונ־דערטער יאָהרצייט עס איז געפייערט געוואָרען מיט צוויי יאָהר צוריק.

ניוטאָן איז געווען איינער פון די גרעסטע עקספּערימענטאַליסטען פון זיין צייט, און די רע־זולטאַטען פון זיינע עקספּערימענטען דינען נאָך איצטער אַלס גרונד - שטיינער אין די מאָדערנע טעקסט־ביכער פון פיזיק. און ווי גרויס זיינע פער־דינסטען אַלס עקספּערימענטאַליסט זענען נישט גע־ווען, אָבער אומשטערבליך האָט ער זיך געמאַכט, הויפּטזעכליך, מיט דער ענטדעקונג פון גראַוויטאַ־ציע — אַט דעם אַלגעמיינעם געזעץ, וואָס נעהמט מיט זיך אַרום אַ גאַנצע רייה פון פערשידענע, מאַנכעס מאָל ווידערשפּרעכענדע, ערשיינונגען אין דער נאַטור.

די לבנה דרעהט זיך אַרום דער ערד. און די ערד דרעהט זיך אַרום דער זון. אַרום דער יעל־בער זון דרעהען זיך אויך אַנדערע פּלאַנעטען, און אַרום אייניגע פון אַט די פּלאַנעטען דרעהען זיך זייערע אייגענע לבנות. דאָס איז איין ערשיינונג.

צוויי מאָל אַ מעת־לעת הויבט זיך אויף דאָס וואַסער ביי די ים־ברעגען און צוויי מאָל אַ מעת־לעת לאָזט זיך דאָס וואַסער אַראָפּ. דאָס איז דער צופלוס און אָפּפלוס, וואָס זענען אַזוי גוט בעקאַנט צו יעדען איינעם, ווער עס איז נאָר אַמאָלגעווען ביי אַ ברעג ים. דאָס איז אַ צווייטע ערשיינונג.

קעהרט איבער אַ גלאָז מיט וואַסער, וועט זיך דאָס וואַסער אויסגיסען פון גלאָז און אַראָפּגיסען זיך, אָדער אַראָפּפאַלען אויף דער ערד. דאָס איז אַ דריטע ערשיינונג.

לייגט אַוועק אַ שטיקעל צוקער אויף אַ לע־פעלע וואַסער, וועט זיך דאָס וואַסער הויבען אין דער הויך איבער דעם שטיקעל צוקער. דאָס איז אַ פערטע ערשיינונג.

פרעגט זיך: וואָס פאַר אַ שייכות איז דאָ צווישען אַט די פיער גאַנץ בעזונדערע ערשיינונ־גען אין דער נאַטור? וואו איז דאָס, וואָס דאַרף זיי אַלעמען פעראייניגען אין פערשידענע אויסדרו־קען פון די זעלבע כחות אין דער נאַטור?

פערגעסט נאָך נישט, אַז אין די צוויי לעצטע ערשיינונגען קאָן מען בעמערקען אַפילו אַ ווידער־שפּרוך: פון דעם גלאָז האָט זיך דאָס וואַסער גע־גאָסען אַראָפּ, צו דער ערד, און אין דעם צוקער איז דאָס וואַסער געגאַנגען אַרויף, פון דער ערד. וואו־זשע איז דאָס אַלגעמיינע פאַר אַט די „ווי־דערשפּרעכענדע" ערשיינונגען.

און ניוטאָן האָט אַט די גענעראַליזאַציע ענט־דעקט. און די פעראַלגעמיינונג איז דער געזעץ פון גראַוויטאַציע. און דאָס געזעץ איז: יעדע צוויי שטיקלעך מאַטעריע אין דער וועלט זוכען זיך צו־צוציהען איינער צום צווייטען. וואָס נעהענטער און וואָס גרעסער עס זענען די שטיקער מאַטעריע — אַלץ שטאַרקער איז די קראַפט, דורך וועלכער זיי ציהען זיך צו: און וואָס ווייטער אָדער קלע־נער די שטיקער מאַטעריע זענען — אַלץ שוואַכער איז די קראַפט, דורך וועלכער זיי ציהען זיך צו.

און אַט דאָס געזעץ פון גראַוויטאַציע ער־קלערט: אי פאַרוואָס די פּלאַנעטען דרעהען זיך אַרום דער זון און די לבנות דרעהען זיך אַרום די פּלאַנעטען: אי פאַרוואָס דאָס וואַסער ביי די ים־ברעגען הויבען זיך אויף און לאָזען זיך אַראָפּ צוויי מאָל אין מעת־לעת: אי פאַרוואָס דאָס וואַ־סער גיסט זיך אויס פון אַ גלאָז: אי פאַרוואָס דאָס וואַסער הויבט זיך אויף אין אַ שטיקעל צו־קער, און אי אַ גאַנצע רייה פון אַנדערע ערשיי־נונגען אין דער נאַטור.

און דערמיט, וואָס ער האָט אַט דעם אַלגע־מיינעם פּרינציפּ ענטדעקט, האָט זיך ניוטאָן אומ־שטערבליך געמאַכט און זיין נאָמען וועט נישט פערגעסען ווערען אַזוי לאַנג ווי פיזיק און אַסטראָ־נאָמיע וועלען עקזיסטירען אַלס וויסענשאַפטען.

און איצטער קומט פּראָפעסאָר אַלבערט איינ־שטיין און מאַכט אַ צווייטע וויכטיגע גענעראַלי־זאַציע. דורך מאַטעמאַטישע אויסרעכענונגען זוכט ער צו דערווייזען, אַז מאַגנעטיזם און גראַוויטאַ־ציע זענען די זעלבע ערשיינונג.

מיר ווייסען פון דריי פאָלען אָדער פאָרמען פון צוציהונג: מאַגנעטיזם, עלעקטריציטעט און גראַוויטאַציע. ביז איצטער האָבען מיר קיין גרונד נישט געהאַט צו גלויבען, אַז דאָס זענען פער־שידענע אויסדרוקען פון די זעלבע כחות אין דער נאַטור, ווייל אין יעדען פאַל בעזונדער דריקט זיך אויס די צוציהונגס־קראַפט אויף אַנ'־אַנדער אופן.

קויפט אַ קליינעם מאַגנעט, מיט וועלכען קינ־דער שפּילען זיך, וועט ער ציהען נאָדלען, טשוועקעלעך און אַנדערע קליינע זאַכען פון אייזען; ער וועט אָבער נישט ציהען קיין זילבערנע, ניקעל אָדער קופּערנע זאַכען. דאָס איז מאַגנעטיזם.

נעמט אין האַנד אַ שוואַרצען קאַם, און רייבט עס אָן די האָר פון אייער קאָפּ, אויב די האָר זענען טרוקען, וועט עס צוציהען קליינינקע שטיקלעך פּאַפּיר פון טיש, אָדער אַ שטיקעלע וואַטע, וואָס הענגט אויף אַ לאַנגען פאָדים. דאָס איז עלעקטריציטעט. עס זעהט אויס צו זיין ענליך צו מאַגנעטיזם, עס איז אָבער נישט מאַגנעטיזם, עס איז עלעקטריציטעט. עס וועט נישט צוציהען קיין מעטאַלען. עס וועט צוציהען קליינע און לייכטע זאַכען נאָר פון געוויסע מינים און נאָר ביי געוויסע בעדינגונגען, ווי, צום ביישפּיל, נאָכדעם ווי מען האָט עס געריבען אָן די האָר פון קאָפּ.

לאָזט אָפּ אַ שטיין אין דער לופטען, וועט ער אַראָפּפאַלען צו דער ערד. דערביי איז שוין קיין אונטערשיד נישטאָ, צי די זאַך, וואָס איהר האָט אָפּגעלאָזען איז אַ שטיין, אָדער אַ ביין, אָדער וואַסער, אָדער וועלכע עס איז אַנדער זאַך. אויב עס איז נאָר אַ זאַך, אויב עס איז נאָר עטוואָס, וואָס בעשטעהט פון מאַטעריע — וועט עס אומ־בעדינגט און אומפערמיידליך אַראָפּפאַלען צו דער ערד יעדעס מאָל, ווען מען וועט עס אָפּלאָזען אין דער לופטען. און דאָס איז גראַוויטאַציע.

איינס איז נאָר דאָ, וואָס פעראייניגט אַט די דריי בעזונדערע פאָרמען פון צוציהונג, און דאָס

(ווייטער אויף 6־טע זייט).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

19 דינסטאג — ז׳ אדר ב׳ תרפ״ט

מערץ

זון-אויפגאנג 5.47
זון-אונטערגאנג 5.43

גאסען-האנדעל ווערט רעגולירט

די וואיעוואדסטווא האט אין הסכם מיט׳ן מאגיסטראט אין לאדז און צוזאמען מיט דער פאליציי-קאמענדא אויסגעארבייט נייע פארשריפטען וועגען דעם גאסען-האנדעל.

דער גאסען-האנדעל ווערט שטארק בעגרעניצט אין די פונקטען, וואו עס איז פארהאן א גרויסע בעוועגונג. עס וועלען אויך צוגענומען ווערען די ערלויבנישען ווייטער צו האנדלען די הענדלער, ביי וועלכע מען האט געפונען זייערע שטעלען און בודקעס אין אנ׳אנטי-סאניטארען צושטאנד. דער גאסען-האנדעל וועט איבערגעטראגען ווערען אויף די נעבען-גאסען, וואו עס איז נישט קאנצענטרירט די בעוועגונג.

האנדווערקער-קארטען.

(מ) אין צוזאמענהאנג מיט דער פארארדנונג וועגען די וואהלען אין דער האנדווערקער-קאמער רופט דער אינדוסטריעל׳ער-אמט, 1-טע אינסטאנץ (מאגיסטראט אין לאדז) אויסצוקויפען די האנדווערקער-קארטען, וועלכע וועלען דינען אלס בעווייז פון רעכט צו וועהלען.

ווער עס וועט נישט האבען קיין האנדווערקער-קארטע, וועט נישט האבען קיין רעכט צו וועהלען אין דער האנדווערקער-קאמער.

וועגען ענדערן פאמיליען-נעמען

(2) די וואיעוואדסטווע אין לאדז האט בעקומען פון אינערן-מיניסטעריום א צירקולאר וועגען די ערלויבנישען צו ענדערן די פאמיליען-נעמען אזעלכע פערזאנען, ביי וועלכע דער נאמען קלינגט לעכערליך, בעליידיגענד א. ד. גל. אין דעם צירקולאר ווערט געגעבן אנגעוויזען אין וועלכע פאלען מען דארף ערלויבען און אין וועלכע פאלען נישט צו ענדערן דעם נאמען.

שול-ראט

(מ) מארגען, מיטוואך, 7 א זייגער אין אווענד קומט פאר אין לאקאל פון קולטור און בילדונגס-אפטיילונג (פיראמאוויטש 3) א זיצונג פון שול-ראט. עס וועט בעהאנדעלט ווערען דער בודזשעט פון די פאלקס-שולען.

משוגע׳נע הינד.

(מ) דער וועטערינארער אמט ביי דער געזונדהייטס-אפטיילונג האט קאנסטאטירט א פאל פון משוגעת ביים הונד אויף לוטאמירסקא 75.

דער משוגע׳נער הונד האט צוביסען די איינוואוינערין פון דעם הויז פראנצישקא אניעליאק.

די אניעלאק האט מען אפגעפיהרט אין שפיטאל אויף א פערהיטונגס-היילונג.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) מ. ליפיעץ (פיעטריקאווער 193), מ. מילער (פיעטריקאווער 46), וו. גראשקאווסקי (קאנסטאנטינער 15), פערלמאן (ציגעל-גאס 64), ה. ניעוויאראווסקי (אלעקסאנדראווסקא 37), ס. יאנקעלעוויטש (אלטער מארק 9).

Dr. H. WOŁKOWYSKI

צעגעלניאנא 25, טעל. 26-87

ספעציעל ארצט פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען. מענער-שוואכע. אלע מינים אנאליזען. ... לונג מיט קווארץ-שטראהלען.

... פון 8—10 פריה, 12—3 נ.מ. און פון 4—8 ...

ארעסטירט פרויען-הענדלער

אין לאדז האט געמאכט א רושם די ידיעה, אז אין טשעכאסלאוואקיי האט מען אין צוג ווארשא-וויען ארעסטירט א לאדזער פארל פרויען-הענדלער. די ארעסטירטע האבען זיך אנגעגעבען אלס יוסף ראנציגער און פרוי, זיי פלעגען זיך פארשטעלען אלס רייכע לאדזער פאבריקאנטען, וועלכע עס פעהלט גארנישט נאר זייערע קינדערלאז און שליב דעם וועלען זיי צו אדאפטירען א טאכטער.

לעצטענס האבען זיי אדאפטירט צוויי מערלעדער טעכטער פון א קראנקען טאפעצירער, איי זמערדעל פון זלאטשעוו און אנדערע. די אדאפטירטע טעכטער האט דאס פארפאלק אפגעפיהרט קיין קאנסטאנטינאפאל און פערקויפט.

וועגען די פרויען-הענדלער האט זיך דערוויסט די היגע מאכט און פעראָרדענט זיי צו ארעסטירען אויפ׳ן וועג קיין אויסלאנד אויף דער פוילישער גרענעץ. די פעראָרדנונג האט אבער פערשפעטיגט און די פוילישע מאכט האט צוזיסען געגעבען דער טשעכאסלאוואקיי׳שער פאליציי, וועלכע האט דאס פארפאלק ארעסטירט אויף דער סטאציע פשעראוו.

די ארעסטירטע ווערען איבערגעשיקט קיין לאדז צו דיספאזיציע פון דער היגער מאכט.

אין צוזאמענהאנג מיט דעם ארעסט דערוויסען מיר זיך, אז עפעס א פערברעכערישער פערשויף שטעלט זיך פאר אלס לאדזער אינדוסטריעלער יוזעף ראנציגער (מאניושקי 10).

ה׳ יוזעף ראנציגער, א ווירקליך אנגעזעהענער אינדוסטריעלער אין לאדז האט זיך געווענדעט צו דער מאכט מיט א בקשה קלאר צו מאכען ווער עס בעהאלט זיך אונטער זיין גוטען נאמען.

געפונען 4 טויטע

טראגישער סוף פון א ספירט-גנבה

(2) אין דארף גאטליצע, הונטער בושעושין, האבען די דארטיגע איינוואוינער נעכטען פלוצים ענטדעקט אין דער וואוינונג פון א געוויסען קאוואלטשיק 4 טויטע קערפערס.

מען האט באלד ארויסגערופען פאליציי מיט א דאקטאר און עס איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז די טויטע: וולאדיסלאוו וויעלעם לודוויג קאוואלטשיק, וולאדיסלאוו רעטערעווסקי און וואצלאוו קאוואלטשיק זענען פערסמט געווארען פונ׳ם אלקאהאל, וועלכען זיי האבען געטרינקען, ווייטער איז פעסטגעשטעלט געווארען אז דעם ספירט האבען זיי ארויסגע׳גנב׳עט פון א ציסטערנע פון א משא-צוג וועלכער איז געשטאנען אויף דער באהן-סטאציע אין סלאטווין, דעם ספירט האבען זיי געבראכט צו די קאוואלטשיקס אין שטוב אריין, איינגעארדענט א הוליאנקע און זיך אלע פערסמט.

דעם פערבליבענעם ספירט האט מען איבערגעשיקט אויף אנ׳אנאליז.

פערזאמלונג פון רייזענדער פעראיין

עס איז פארגעקומען די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון פראפעסיאנעלען רייזענדער-פעראיין לאדזער אפטיילונג, אויף אל. קאשטשושקי 21. פון די וכוחים ארום בעריכט איז צו זעהען, אז יישט אלע פעראייטערסירטע וויסען, אז א רייזענדער און אקוויזיטאר געהערט גלייכצייטיג צו דער קאטעגאריע איינטעלעקטועלע ארבייטער, אלץ איינס, צי ער בעקומט זיין לוין אין פענסיע, אדער אין דער הויך פון פראוויזיע, און אלס אזעלכער געניסט ער פון אלע סאציאלע רעכט, צוגלייך מיט אלע איבעריגע אינטעלעקטועלע ארבייטער, ווי למשל: קראנקען-קאסע, בעצאהלטער אורלויב, דריי חדשים׳ דיגע קינדיגונג א. אז. וו.

דאס אלץ איז שטופענווייז דערגרייכט געווארען א דאנק די אונאויפהערליכע בעמיהונגען ביי די געהעריגע מאכט-ארגאנען מצד דער הויפט-פערוואלטונג פון פעראיין אין ווארשא.

ליידער זענען נאך נישט אלע רייזענדער בעוואוסט וועגען דער ראוויגער רעכט און ס׳איז די אויפגאבע פון פעראיין צו שטעהן אויף דער וואך פון די פראפעסיאנעלע אינטערעסען פון זיינע מיטגלידער.

אזוי למשל האט דער פעראיין ארורכגעפיהרט דעם פאריגען זומער אנ׳אורלויב׳ס-אקציע, און ס׳איז אויסגעווירקט געווארען בעצאהלטע אורלויבען פאר זיינע מיטגלידער, וועלכע האבען זיך געווענדעט.

א ענליכע אקציע איז אויך מיט גרויס ערפאלג דורכגעפיהרט געווארען אין פרט פון פערזיכערען די רייזענדער אין קראנקען-קאסע. דערביי דארף בעצייכענט ווערען, אז די מיטגלידערשאפט פון פעראיין רעקרוטירט זיך פון רייזענדער פון פערשידענע בראנזשעס, ווי טעקסטיל, קאלאניאל, גלאנטעריע, מינעראל, טעכנישע א. אז. וו.

אין ארבייטס-געריכט אין לאדז בעווייזט דער פעראיין זיינע לאיוניקעס, וועלכע זענען בערופען צו משפטען ספעציעל ביי סכסוכים, וועלכע ענטשטעהן אויפ׳ן בארען פון פראוויזיע-בעלוינונג.

ביים פעראיין עקזיסטירט אויך א ביורא פאר ארבייטס-פערמיטלונג, וועלכע נעמט אן אפערטען פון פירמעס און רעקאמענדירט קוואליפיצירטע רייזענדער פאר אלע בראנזשעס.

די הויפט-פערוואלטונג אין ווארשא האט מיט דער אנגעזעהענער פאטענטען-פראגע פעראינטערעסירט אזוי די מאכט-ארגאנען ווי אויך די סיים-ספערען. ארגומענטירענדיג איהרע צאהלרייכע מעמאריאלען מיט דעם אומשטאנד, אז ווי באלד פון אײן זייט אנערקענט דאס געזעץ אנארומפאהרענדען פער קויפער אלס אינטעלעקטועלען ארבייטער, צוגלייך מיט׳ן איבריגען ביורא-פערסאנאל פון דער פירמע, קען זאך, לאגיש גענומען, נישט פערפליכטען קיין פאטענטען בלויז פאר איין טייל פון דיזעלבע אינטעלעקטועלע ארבייטער.

מ׳דארף דערווארטען, אז ביי אנ׳ענערגישער אונטערשטיצונג פון אלע פעראינטערעסירטע רייזענדער, וועט דעם פעראיין געלונגען אויפ׳ן געזעצגעבערישען וועג אבצושאפען די פאטענטען-פליכט פאר רייזענדער.

צום שלום איז געוועהלט געווארען א נייע פערוואלטונג אין וועלכער ס׳זענען אריין פערטרעטער פון אלע בראנזשעס.

פייערליכע ערעפנונג פון אלט-שטעטישער פאלקס-קאסע

שבת-צונאכטס איז אין „קאלעסעאום“ אין דער אנוועזענהייט פון א גרויסע צאהל מיטגלידער, געסט, רעלעגאציעס און פארשטעהער פון דער פרעסע פארגעקומען די פייערליכע ערעפנונג פון דער אלט-שטעטישער פאלקס-קאסע.

ביי א פייערליכער שטימונג ווערט די פייערליכקייט געעפענט דורך דעם גרינדער ה׳ מילגרוים. פון בעריכט איז צו זעהען, אז אין משך פון צוויי חדשים האט די קאסע ענטוויקעלט א ברייטע טעטיגקייט און אויסגעארבייט האפענונג, אז אויב די ארבייט וועט ווייטער אזוי געפיהרט ווערען, וועט בקרוב די אלט-שטאט האבען א לייטישע יודישע פאלקס-באנק.

ה׳ ה. ווינריב רעפערירט וועגען קאאפעראציע און א. פטאשניק רעפערירט איבער דער וויכטיגקייט פון א יודישער באנק אין אלט-שטאט, נאכדעם הויבען זיך אן בעגריסונגען, ס׳בעגריסען: ה׳ יעלענאוויטש — סוחרים און פאבריקאנטען-באנק אין פאביאניץ, אייזענבערג — האנדווערקער און קליין-הענדלער-באנק (קילינסקי 120), מאנדעלמאן — שיף-קארטען-קאאפעראטיוו „איינינקייט“, טוסק — קליין-הענדלער פעראיין (פעטר. 6), לייזעראוויטש — קאלאניאל, גאלאנטעריע און קוילען-סעקציעס ביים קליינהענדלער-פעראיין, דרושאלאווסקי, מאנטשאק, פיאלער, קשאנושעק.

די ה״ה: סענדער און אושביצקי שניידען איבער דעם באנד פון הויפט-קאנטא-בוך, און ה׳ מילגרוים עפענט דאס „גאלדענע בוך“, די אנוועזענדע פערשרייבען זיך אין „גאלדען בוך“, ביי וואס ס׳ווערט געשפענדעט א גרעסערע סומע געלד.

בעת׳ן איבערשניידען דעם באנד, ווערט דורך דעם פאטאגראף ה׳ סראקא געמאכט פאטאגראפישע אויפנאמעס פון פרעזידיום און געסט.

די פייערונג האט זיך פערענדיגט מיט א באנקעט, ביי וועלכען דער עולם האט פערבראכט ביז פארטאגס. גוט געוויילט דעם עולם האט אויך דער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ערעליסט.

פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

היינט, דינסטאג, ד. 19/3, 8.30 אווענט אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צעגעלניאנא 4)

א פארלעזונג (אין דער פוילישער שפראך)

אויף ד.ט.: „יודישע טיפען אין דער פוילישער ליטעראטור“

פארלעזער: ד״ר וו. פאללעק. איינגאנג פריי!

„באנק גאספאדארסטווא קראיאוועגא“ ווערט איבערגעטראגען

(–) צוליב דעם, וואס די „באנק גאספאדארסטווא קראיאוועגא“ ציהט זיך איבער אין אייגענעם בנין אויף קאשטשושקי 63, וועלען די ביוראס און די קאסעס פון דער באנק פרייטאג, דעם 22. ה. ח. זיין טעטיג נאר ביז 12 א זייגער און שבת, דעם 23. ד. ח. א׳גאנצען זיין נישט טעטיג. צוליב דעם וועלען וועקסלען, וועלכע זענען פעליג דעם 23-טען דארט קאנען אויסגעקויפט ווערען דעם 22-טען ביז 12 א זייגער, אדער מאנטאג, דעם 25-טען.

* * *

דער „באנק גאספאדארסטווא קראיאוועגא“ האט אין דעם נייעם בנין אויף קאשטשושקי 63 פאלגענדע טעלעפאן-נומערן: דער לייטער 1-58; ערשטער פערטרעטער פון לייטער 1-57; צווייטער פערטרעטער 80-57; די איבריגע נומערן זענען: 80-58, 3 87, 13-37, 62-87, 80-56 און 80-48.

פאסט-קעסטלעך.

(2) ווי עס אינפארמירט אונז די דירעקציע פון פאסט און טעלעגראף וועט מען פונ׳ם 1-טען אפריל אן אנהויבען ביי די הייזער אנצוקלאפען פאסט-קעסטלעך, וועלכע וועלען א חוץ די אפטיילונגען פאר דער קארעספאנדענץ, ענטהאלטען אויך אנ׳אפטיילונג, וואו די בריף-טרעגער וועלען קענען אריינווארפען די בריף, וועלכע זענען על-פי-טעות אריינגעפאלען צו די נישט ריכטיגע אדרעסאטען.

פון מיליטער-געריכט.

(2) דאס מיליטער-געריכט האט נעכטען פערמשפט אויף א יאהר טורמע דעם זעלנער זיגמונד גיעמזשיסקי, וועלכען מען האט געכאפט ביי דער הואנד. ביי א גנבה אין געוועלב אויף גרויסע גאס 5.

א שרפה.

(2) נעכטען ארום האלב 3 בייטאג האט פלוצים אויסגעבראכען א שרפה אויף זשאביענעץ גאס 20. דאס פייער האט אין איין רגע ארומגעכאפט אלע פערבויאונגען. די פייערלעשער האבען דאס פייער קודם-כל לאקאליזירט. די רעטונגס-אקציע איז געווען זעהר פערשווערט, ווייל וואסער האט מען געמוזט ברענגען פון ווייט.

פון פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציונ. ארגאניזאציע

פארלעזונג פון „דר וו. פאללעק.

היינט, דינסטאג, אווענד קומט פאר אין לאקאל פון דער ציויסטישער ארגאניזאציע א פארלעזונג פון בעקאנטען ליטעראטור- און טעאטער-קענער ד״ר וו. פאללעק א. ד. ט.: „יודישע טיפען אין דער פוילישער ליטעראטור“.

וועגען געשלעג ביי א דין-תורה

(–) אין צוזאמענהאנג מיט דער נעכטיגער נאטיץ אין אונזער צייטונג „א געשלעג ביי א דין-תורה“, איז צו אונז אין רעדאקציע געקומען א ק־וב פון יהודית ראזענצווייג און אונז אינפארמירט, אז דאס געשלעג איז ענטשטאנען צוליב דעם, וואס אייזיק יאקובאוויטש האט דער ערשטער געשלאגען די פרוי. דער גאנצער ענין וועט די טעג בעטראכט ווערען דורכ׳ן געריכט.

ביי אפעטיטלאזיגקייט

זויערען אויפשטויסען, שלעכטען מאגען, שלעכטע פערדייאונג, קישקע-פערשטאפונג, שטאפוועקסעל-שטערונגען, בעפרייט דאס נאטירליכע ביטער-וואסער

FRANCISZKA JÓZEFA

דעם קערפער פון די אנגעזאמעלטע פוילע גיפטען. די אלטמייסטער שוין האבען אנערקענט, אז דאס ביטער-וואסער פראנץ יאזעף איז אנ׳ערפאלגרייך דארם-ריינינגס-מיטעל. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד אפטעקסנעס.

Dr. med. I. WAJNBERG

CEGIELNIANA 47, tel. 74-02

אינערליכע קראנקהייטען. ספעציעל פאר לונגען- און הארץ-קראנקהייטען. בעשטראהלונגען און קינסטליכע ... אין דערהויזם פון 3—5 נאכמיטאג.

הײַנטיגער נאָמענס-טאָג פון מאַרשאַל פּילסודסקי

(2) צוליב די הײַנטיגע נאָמענס-טאָג: פון מאַר־שאַלעק פּילסודסקי װעלען פון 10 אַ זייגער אָן פאָר־קומען אין אַלע געבעטס-הײַזער נאָטעס-דינסטען. נאָכדעם װעט פאָרקומען אַ מיליטערישע רעפּילאַרע פון דעם לאָדזער גאַרניזאָן, אין די בעזונדערע מילי־טערישע טײלען, װעלען נאָכדעם געהאַלטען װערען רעפעראַטען װעגען דעם מאַרשאַל פּילסודסקי.

5 אַ זייגער נאָכמיטאָג: װעט אין זאַל פון פיל־האַרמאָניע פאָרקומען אַן אַקאַדעמיע פאַר דער שול־יוגענד — אַרייננאַנג פריי.

האַלב 9 אין אָװענר װעט אין פילהאַרמאָניע פאָרקומען אַן'אַקאַדעמיע פאַר דערװאַקסענע. עס װעלען מיט ענטשפּרעכענדע רעפעראַטען אַרױסטרע־טען די אַדװאָקאַטען פּיכנאָ און זבּיליק.

*

(מ) די הינע מאַכט האָט נעכטען אַרױסגע־שיקט קײן װאַרשע צום מאַרשאַלעק פּילסודסקי אַ װאונש-רעפּעשע צו זײַן געבורטס-טאָג. אונטער־געשריבען פאַר"; פרעזעס פון שטאָט-ראַט,ה' װאָל־טשינסקי און פרעזידענט ושעמיענצקי.

אויפרוף

בירגער!

צום צעהנטען מאָל, זינט עס האָט אויפגע־לעבט דאָס פאָטערלאַנד, רופען מיר אײַך הײַנט פײַערליך צו בעעהרען דעם נאָמענס-טאָג פונ'ם שעפער פון אומאָפּהענגיגען פּױלען — מאַרשאַל יוזעף פּילסודסקי.

זאָל צום צעהנטען מאָל, פאַר זײַן מיה און די אידעען פון זײַן לעבען, דער קאָמענדאַנט רער־װעהען אַרום זיך די דאַנקבאַרקייט און אַנערקענונג פונ'ם פאָלק, װעלכעס ער האָט געפיהרט דורך שקלאַפערײַ און קאַמף, דורך פרייד און שלאַכטען איבער יאָהרען פון קװאַלען און אָנגעשטרענגטער אַרבײַט.

לאָדזער בירגער!

ער איז נאָך װי איהר אומשטאַנד אָפּצו־שאַצען דעם נעניוש פון זײַער אַרבײַט? יער װעם אָפּגעבען דעם געהעריגען כבוד די פּרעכטיגע פרוכ־טען פון דער אַרבײַט?

די שטאָט פון טעגליכער אָנגעשטרענגטער אַר־בײַט. בויגט דעם קאָפּ פאַר דעם ערשטען אַרבײַטער פון אומאָפּהענגיגען פּױלען. די שטאָט פון דער מעכטיגער אינדוסטריעלער אָרגאַניזאַציע גיט אָפּ כבוד דעם שעפער פון דער הונדערט-יאָהריגער שטאַר־קערער אָרגאַניזאַציע פון דער פּױלישער מלוכה!

מיר פײַערען דעם יום טוב פון מאַרשאַל פּיל־סודסקי'ס נאָמענסטאָג נישט אַלס געצװוּנגענעם און אָפיציעלען יום טוב, דאָס איז דער װאונש פון אונ־זער האַרץ. הײַנט פליסט פון אַלע אויפריכטיגע און עהרליכע הערצער פון גאַנצען לאַנד. דאָס איז אַ פעסטער און אויפריכטיגער גליקװאונש:

— „פאַר דײַן אונגעהױערען מיה, פאַר דער מעכטיגקייט און רײַנקייט פון דײַנע אָרערען; פאַר דײַן ערעלקייט און ליבע, זאָל דיר — פאָלקס-קאָ־מענדאַנט און מאַרשאַל פון דעם אומאָפּהענגיגען פּױלען — גאָט געבען לאַנגע יאָהרען און גליק.

דער קאָמיטעט צו פײַערען דעם מאַרשאַל יוזעף פּילסודסקי'ס נאָמען-טאָג.

„לעהר-בוך פון אַדמיני־סטראַטיװען רעכט"

(מ) אַ דאַנק די בעמיהונגען פון דעם מאַגי־סטראַט איז אין לאָדז פאַראַיאָהרען ענטשטאַנען אַן'אינסטיטוט פון אַדמיניסטראַטיװע רעכט.

דער אינסטיטוט האָט דעם ציל אויסצובילדען פאַסיגע בעאַמטע אין די זעלבסטפערװאַלטונג-אַנשטאַלטען. עס האָבען זיך אין דעם אינסטיטוט פערשריבען 82 פערזאָן, בעאַמטע פונ'ם היגען און פראָװינציעלע מאַגיסטראַטען.

אינגיכען װעט אַרויס פון דרוק אַ „לעהרבוך פון אַדמיניסטראַטיװען רעכט" פון פּראָפ. הילאַראָ־װיטש דעם לײַטער פון אינסטיטוט.

„װיזאַ"

מאָרגען װעט אויף דעם װעכענטליכען טיי-אָװענד אין דעם פרויען-קלוב פון „װיזאַ" אינזשי־ניער י. שפּילפאָגעל פון װאַרשאַ האַלטען אַ פאָר־לעזונג אויף דער טעמאַ „די פאַרבערײַטונג פון דער יודישער יוגענד צו פעלד-אַרבײַט".

צוליב דער װיכטיגקייט פון דער טעמאַ און צוליב דעם, װאָס די „װיזאַ" האָט בדעה צו עפענען אַגראַר-קורסען — איז דער אַרײַנטריט אויף דער פאָרלעזונג — פרײַ.

אויפמערקזאַם, אינװאַלידען!

דער לאָדזער אינװאַלידען-פעראײַן פאָדערט אויף אַלע, װעלכע האָבען בעת זײַער מיליטער-דינסט געליטען אויף זײַער געזונד און האָבען נאָך ביז איצט נישט קײן אינװאַלידען-רעכט, אַז זיי זאָלען זיך רעגיסטרירען אין ביוראָ פון אינװאַ־לידען-פעראײַן, גדאַנסקאַ 57 פון 3 ביז 6 אָװענד.

די פּורים-פײַערונג פון קרן-קימת

עס װערען שוין געמאַכט אַלע פאָרבערײַטונגען צו דער גרויסער פּורים-פײַערונג פון קרן קימת, װעלכע קומט פאַר דעם קומענדיגען זונטאָג אין זאַל פון פילהאַרמאָניע.

די פּורים-פײַערונג װעט זײַן אַ התחלה פון דער „עמק עכן אַקציע", װעלכע איז פּראָקלאַמירט געװאָרען אויף דעם הײַנטיגען פּורים אין צוזאַמענ־האַנג מיט די לעצטע באַרעדקניות אין ארץ־ישראל.

עס װערט פאָרגעבריײט פאַר דער פּורים־פײַערונג אַ זעהר רײַכער פּראָגראַם, אין װעלכען עס נעהען אַרײַן טראַדיציאָנעלע פּורים־שפּילען, אינ־סצעניזאַציעס פון די לעצטע העברעאישע שאַפונגען, ריטמישע טענץ און העברעאישע פאָלקס־לידער. דאָס פּראָגראַם װעט װערען אויסגעפיהרט דורך די קינדער פון די העברעאישע מיטעל- און פאָלקס־שולען אין אונזער שטאָט.

מעלדונג

אכטונג, שטיקערינס!

מיטװאָך, ד. 20. מערץ, 8 אָװענט, קומט פאַר אין לאָקאַל פון פעראײַן, װאָסקאָדניאַ 70, אַ גרויסע פערזאַמלונג פון אַלע שטיקערינס װע־גען בעזונדערס װיכטיגע פראַגען.

די פערװ. פון טעקסטיל-פעראײַן

5066 אָפּטײלונג 7 „נײַע".

אַ עפּאכע-מאכענדע ערפינדונג

װיטאַמינען בעקעמפען אַלערלײ קראַנקהײטען.

די טעג האָט זיך בעװיזען אין װײַן האַנדעל דער טאָקײַ-װײַן „מעדיצינאַל װיטאַמין". דער דאָ־זיגער אונגאַרישער װײַן, װאָס איז קינסטליך דורכ־געלויכטען מיט אולטראַ-װיאָלעט-שטראַהלען ענט־האַלט צוליב דעם אַ גרויסע מאָס װיטאַמין. װי עס האָבען בעװיזען די װיסענשאַפטליכע פאָרשונגען פון די פּראָפעסאָרען: ק. פונק, ע. לעלעש און ה שערמאַן זענען פּראָדוקטען, װאָס ענטהאַלטען אַ סך װיטאַמין אַ זעלטען זעהר נויטיג מיטעל פאַר געזונדע, אַזוי גוט װי פאַר קראַנקע, בעזונדערס פאַר מאָגען-לײַדענדע. צוליב דער אויסערסט גו־טער װירקונג פון דעם דאָזיגען װײַן װאָס טוט אָפּ די באַצילען פון אַלערלײ קראַנקהײטען, װערט ער יעצט זעהר געזוכט אויפ'ן מאַרק.

איצט האָבען צװײ אונגאַרישע ספּעציאַליסטען פון דער װײַן-בראַנזשע געגרינדעט אין לאָדז אַ געזעלשאַפט מיט בעגרענצטער האַפטונג פאַר דעם דאָזיגען טאָקײַער װײַן, װאָס איז גלײַכצײַטיג גע־שיצט געװאָרען מיט אַ שוץ-מאַרקע פון פּױלישען פּאַטענטען-אַמט. די גענעראַל-רעפּרעזענטאַנץ פון דער פירמע איז איבערגעגעבען געװאָרען דער לאָדזער דיסטילער-אַנשטאַלט פון ה' מ. לובאַ, פרײַ־הײַטס-פּלאַץ 3.

Dr. med. J. LUBICZ

ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46

קראַנקהײטען פון די בײנער, געלענקען,

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] פון 5—7 [illegible]

װעלכע צײַטװײַליג אורלאָפּירטע פּאָבאָראָװע פערבלײַבען אין נאַדקאָנטינגענט

און װעלכע נאַדקאָנטינגענטאָװע װערען איבערגעטראָגען אין רעזערװ?

אין משך פון לויפענדען חודש מערץ װעט אַרײַנגעצויגען אין אַקטיװען דינסט דער צװײטער טייל פון די צוגענומענע פּאָבאָראָװע פון יאָהרגאַנג 1907 און אויך די יעניגע פּאָבאָר-פליכטיגע פון די פריהעריגע יאָהרגענג, װעלכע זענען דורך די לעצטע פּאָבאָר-קאָמיסיעס קװאַליפיצירט געװאָרען פאַר דינסטפעהיג אָהן יעדען פאָרבעהאַלט.

מען דאַרף אָבער נישט מײנען, אַז די אַלע פאַר דינסט פעהיג אַנערקענטע פּאָבאָראָװע, װעל־כע זענען אויך דאָסמאָל נישט גערופען געװאָרען אין די מיליטערישע רײַהען װערען שוין פערוּ־כענט אין נאַדקאָנטינגענט און שפּעטער איבערגע־טראָגען אין רעזערװ.

כל זמן דער זעלבער יאָהרגאַנג געפינט זיך אין אַקטיװען דינסט, קאָן איבערהויפּט נאָך נישט זײַן קײן רײד װעגען פערבלײַבען מחוץ'ן קאָנטינ־גענט אַ פּשיטא שוין װעגען איבערטראָגען אין רעזערװ און דעריבער טאַקע װערען די אַלע דינסט־פעהיגע און אין די מיליטערישע רײַהען נאָך נישט אַרײַנגעצויגענע פּאָבאָראָװע אַנערקענט אין בעסטען פאַל בלויז פאַר אורלאָפּירטע אויף אַן'אומבעשטימ־טען טערמין.

אין נאַדקאָנטינגענט װערען אַזעלכע דינסטפע־היגע פערזאָנען ערשט פערעכענט לויט די פער־פליכטענדע מיליטערישע פאָרשריפטען נאָכדעם, װי דאָס זעלבע יאָהרגאַנג איז בעפרײַט געװאָרען פון אַקטיװען דינסט.

װאָס שייך דעם רעכטליכען מצב פון די אַזוי גערופענע צײַטװײַליג-אורלאָפּירטע, מוז פעסטגע־שטעלט װערען, אַז אין משך פון דער גאַנצער צײַט, װאָס זייער יאָהרגאַנג געפינט זיך אין אַקטיװען דינסט, אונטערליגען זיי דער דיספּאָזיציע פון דער מיליטערישער מ כט, װעלכע איז בערעכטיגט זיי אין יעדען מאָמענט אַרײַנצוציהען אין אַקטיװען דינסט.

אין נישט קײן פיל קלאָרער לאַגע געפינען זיך אויך די יעניגע צוגענגע נײַע יונגעלײַט, װעל־כע מען האָט נישט אין פּאָבאָר - עלטער גערופען אין אַקטיװען דינסט און װי זענען יאָ שוין פער־בליבען איבער'ן קאָנטינגענט.

אַזוי לאַנג, װי די דערמאָנט „אין נאַדקאָנטינ־גענט-פערבליבענע פערזאָנען האָבען נאָך נישט בע־קומען קײן מיליטערישע ביכלעך, אַז זיי זענען איבערגעטראָגען געװאָרען אין רעזערװ, קאָן מען זיי דעסגלײַכען צו יעדער צײַט, אַלענפאַלס כל זמן זיי זענען נאָך נישט אַלט קײן 25 יאָהר, נאָך רו־פען אין אַקטיװען דינסט. ערשט מיט'ן מאָמענט, װען אַזאַ מחוץ'ן-קאָנט נגענט פערבליבענער פערזאָן װערט אַלט, װי געזאָגט פולע 25 יאָהר, מוז מען איהם אומבעדינגט איבערטראָגען אין רעזערװ, אומ־אָפּהענגיג פון אומשטאַנד, צי ער איז דורך דער צײַט גערופען געװאָרען אין אַקטיװען דינסט אָדער נישט און אויך װי לאַנג ער געפינט זיך שוין אין די מיליטערישע רײַהען.

איצט ענטשטעהט אַ פראַגע, װער עס פער־בלײַבט אין נאַדקאָנטינגענט?

אין אַלגעמײן גענומען איז נישט פאַרהאַן קײן בעשטימטער מאָדוס לגבי דעם אופן פון פער־רעכענען אין נאַדקאָנטינגענט.

יעדער פאַר דינסט-פעהיג אַנערקענטער פּאָבאָ־ראָװי, װאָס דאַרף אַרײַנגעצויגען װערען אין אַק־טיװען דינסט, האָט גרויסע שאַנסען צו פערבלײַ־בען מחוץ'ן קאָנטינגענט.

בעפאָרצוגט װערען אָבער בײַם פערעכענען אין נאַדקאָנט בנענט די יעניגע פּאָבאָראָװע, װעלכע זענען קערפּערליך שװאַך ענטװיקעלט, לײַכט קראַנק אָדער האָבען אַ געװיסען דעפעקט, הגם אין אַזאַ מילדען פאָרם, אַז די פּאָבאָר - קאָמיסיע האָט זיי קװאַליפיצירט פאַר דינסט-פעהיג אָבער דאָך מיט אַ געװיסען פאָרבעהאַלט.

געװיס קאָן מען אויך די לעצטע אויסגערע־כענטע קאַטעגאָריע פערזאָנען רופען אין אַקטיװען דינסט אָבער נאָר אין דעם פאַל, װען זיי זענען רעגיסטרירט אַלס בעלי-מלאכות אָדער אינטעליגענ־טען און די מיליטער מאַכט נויטיגט זיך פונקט אין אַזעלכע פאַכלײַט און אינטעליגענטען און מען קען זיי, נישט קוקענדיג אויף זייערע קערפּערליכע דע־פעקטען, טאַקע אויך אויסנוצען צו די דאָזיגע דינסט-צװעקען.

װאָס אַנבעלאַנגט װײַטער די בעדינגונגען פון אַרײַנציהען אין אַקטיװען דינסט אַזעלכע נישט קװאַליפיצירטע איבערגעבליבענע פערזאָנען, קאָ־נען נאָר אַזעלכע טרעפען דעמאָלט, װען מען דאַרף אַקוראַט אויספילען דעם פעסטגעשטעל־טען געזעצליכען קאָנטינגענט.

י. אינפעלד.

דער 6. פּראָגראַם „מיס יודעא" אין „אררט"

דזשיגאַן האָט װידעראַמאָל אין דעם פּראָגראַם אינסצעניזירט שלום-עליכמען. דאָס מאָל האָט ער דאָס געמאַכט מיט שלום-עליכמ'ס בערדיטשעװער שרפות.

מ'דאַרף מודה זײַן, אַז דזשיגאַן איז אַ טאַלאַנט־פולער און פעהיגער מענש. ער האָט אַ שאַרף רע־זשיסערישע אויג, האָט פײַנעם געשמאַק און גוטע אײַנפאַלען, אָבער בײַ אַלע שלום-עליכם'ס זאַכען װאָס דזשיגאַן האָט ביז איצט אינסצעניזירט און אײַנ־רעזשיסירט, אַ חוץ „מיהוליעט" פיהלט זיך אײַן קאַרדינאַלער פעהלער, עס פערשװינדט פון דער זאַך שלום עליכם אַליין.

מילא, עס איז ד אָנישט דאָס אָרט צו פּאָלעמי־זירען מיט די הײַנטיגע מאָדערנע רעזשיסערען, אויף װיפיל ס'איז ערלויבט אַרויסצוװאַרפען, אָדער אַרײַנצושטעלען סצענעס אינ'ם װערק פון מחבר, זוי װײַט מ'קען דערגעהען און איבעראַרבײַטען און מאָדערניזירען אַ װערק מיט אײגם װעלען אָבער אַלע מסכים זײַן — דאָס כאַראַקטעריסטישע אין דעם װערק מוז דערהאַלטען װערען, דער כאַראַקטער און גע־ראַנק פון מחבר מוז בלײַבען.

בײַ שלום-עליכם'ן איז דאָס כאַראַקטעריסטישע דער טיף, דער אײַנצעלנער, די טראַגי־קאָמישע װײַטען אינ'ם ראָיגען טיף, דער הומאָר, דער סאַר־קאַזם.

דזשיגאַן נעהמט זיך אין די „בערדיטשעװער שרפות", זעהט אויס, נישט שטאַרק איבער דערמיט, בײַ איהם איז די הויפּט-זאַך די מאַסען-סצענע, דער אויסערליכער עפעקט פון דער זאַך און אין אַלגעמײן און דעריבער װערט נישט שטאַרק אונטערגעשטראָ־כען נישט „עלי מיט דער קישקע", נישט „גרונם מיט'ן פעסעל", נישט „אַנשעל" און נישט דער שטאַרקער הומאָר פון שלום-עליכמס װערק.

אין אַלגעמײן אָבער איז עס אַ העריליכע מאַ־סען-סצענע, אַ העריליך בילד, װאָס מ'קען עס זעהן נאָר אין „אַררט". דער גאַנצער אַנסאַמבל װירקט שטאַרק צום ערפאָלג פון דער זאַך, די ליכט-עפעקטען פון יעראָזאַלימסקי, מאַכען אַנ'אילוזיע פון אַנ'אמתער שרפה.

דער נײַער פּראָגראַם האָט װידעראַמאָל גע־פּרובט צו געבען עפּעס נײַעס — דאָס איז בראָדער־זאָנס „אַרבעטס-ליד", דער טעקסט פונ'ם ליד, דאַרף זײַן אַ גלאָריפיקאַציע פאַר אַרבײַט, דאָס ליד איז פּלאַסטיש און ריטמיש זעהר שעהן, הגם נישט גאַנץ פערשטענדליך, אילוסטרירט געװאָרען דורך זינאַ קרוש, דאָס ליד װערט אויסגעזונגען און אויס־געשפּילט דורכ'ן גאַנצען אַנסאַמבל און בעזונדערס דורך די הויפּט-פיגורען שײנע מרים, דזשיגאַן און רײַנגלאַס. ס'איז נאָר אַ שאָד װאָס בלויס דעקאָ־ראַציעס צו דעם נומער, זענען נישט אין אײַנקלאַנג מיט דער אינטענץ פון זרעזשיסער און אינהאַלט.

אײנער פון די פּרעכטיגסטע נומערן איז „אנשי קורצב" פון בראָדערזאָנען. די חסידישע אידיליע, די נשמה-יתרה'דיגע װעלט פון די חסידים אין געגענזאַץ צו די אַפּיקורסים װערט דאָ פּרעכטיג אינטערפּרעטירט דורך שײנע מרים, לילי הערי, דזשי גאַן און רײַנגלאַס, און אין דער סוף סצענע דורך זיסעלע גירל און פעטערמאַן: ס'איז פערהאַן אין דעם נומער די אמתע צניעותדיגע װײכקייט פון די פרויען און די התלהבות פון די חסידים.

בראָדערזאָנס ליד „די באָבע און דאָס אײנ־קעל" האָט געגעבען די געלעגענהײט פאַר מינאַ בערן און זיסעלע גירל אַרויסצוװײַזען װיפיל פערשטענדניש זיי פערמאָגען פאַר'ן אינהאַלט פון אַ ליד, פאַר פײַנעם קלאַנג און האַלטונג.

אַנ'אמתע טעאַטראַלע איבעראַשונג איז „קעניג זאַנװעל דער 3-טער" אַ העריליכע פּאַראָדיע אויף אַלט-טעאַטער, אויף פּורים-שפּיל, אינ'ם ראָזיגען נו־מער האָט די רעזשי פערשטאַנען אַרײַנצופיהרען זעהר פיל טעאַטראַלע פאַרבינקייט, ממש אַ מחיה. גאָלדשטײן און שומאַכער זענען פּרעכטיג, זעהר גוט זענען נעלקען, לאָלאַ זילבערמאַן און פריר.

דערפאַר מוז מען צװײפעלען, צי „מענדעל־ננענדעל" איז אַרויסגעקומען דאָס, װאָס ס'האָט געדאַרפט זײַן, אמת, אַז דאָס עצם-ליד אויסגעפיהרט דורך שומאַכער און פעטערמאַן איז זעהר שעהן און גוט. צו װאָס נוצט דאָ די פּלאַסטיק, די חופּה מיט ד ילױכטלעך און דאָס אײַנרױמען דעם סוף?

די גראַטעס „מיס יודעא" איז זעהר אַקטועל און װיציג און װערט זעהר קאָרעקט אויסגעפיהרט דורך שײנע מרים, לילי פערי, מינא בערן, דזשיגאַן און רײַנגלאַס, הגם די מאַסקע פון זרעם לעצטען איז צו פיל קלאָון-מעסיג.

אָבערזשאַנעק איז דער ליפעראַנט פאַר אַקטו־אַליטעטען אין „אַררט", אָבערזשאַנעק איז אין זײַן זשאַנר זעהר װיציג און בײַסיג, זײַנע מאָנאָלאָגען האָ־בען אַנ'אויסגעאַרבײַטע מאַרקע, צי װאָס-זשע האָט ער איצט אָנגעשריבען אַנ'אײנ'אַקטער „דער סעק־װעסטראַטאָר", װעלכער איז פערװאַנדעלט געװאָרען אין װאָדעװיל, נישט געלעזט דורך דער רעזשי און נישט דורך די אַרטיסטען?

מאָשקאָװיטשעס מאָנאָלאָג איז אַ געלונגענער „סובלאָקאַטאָרען" איז מאַטעריאַל אויף װיץ. דער מאָנאָלאָג װערט גוט געלײענט דורך דזשיגאַנען.

דער „אַררט" האָט צובעקומען צװײ נײַע אַקט־יאָרען: קאַרמאַן און משה עלבױם — דער קאָנ־פעראַנסיער, עלבױם איז עלעגאַנט, װיציג, שלאָג־פערטיג און לעבעדיג. „אַררט" האָט ענדליך נאָך אַ רײה אומגעלונגענע פּרובען אין דער הינזיכט, זיך געזיכערט אַ גוטען קאָנפעראַנסיע.

ס'איז אומגעליך צו פערענדיגען אַ רעצענזיע װעגען „אַררט"-פּראָגראַם און נישט דערמאָהנען דוד בײַנגעלמאַן, דער בעשײַרענער קינסטלער-מוזיקער, װאָס גיט אַרײַן נשמה אין יעדען בעזונדערען נומער, װאָס שאַפט אַנ'אוצר פון יודישער העריליכער מוזיק.

י. דאַנקין.

געהיימניספולע פערשוואונדען א יונגע פאריזער אקטריסע

די בעוואוסטע פאריזער אקטריסע לענא ברו-זע, וועלכע האט דעביוטירט מיט גרויס ערפאלג אין מגלען דע לא שאנסאן, האט אויפגעהערט פון זיך צו לאזען הערען אין יאהר 1918. דעם סוד האבען נאר געוואוסט היימישע: זי איז אריין אין א משוגעים-הויז.

זי איז אבער ארויס און קיינמאל האט זי מעהר נישט בעטראטען די ברעטער פון דער ביה-נע. צוזאמען מיט איהר מוטער האט זי געוואוינט אויף די דע קארט און האט זיך איינגאנצען גע-ווידמעט איהר נייער קונסט: מוזיקאלישע קאמ-פאזיציע.

איהר צייט האט זי פערבראכט אדער מיט איהר פריינד, אויך א קאמפאזיטאר, אדער מיט איהר מוטער. און האט זי געהאט צייט פלעגט זי זיך אויף דורכגיין צו איהר געוועזענעם מאן לואי בוויע, וואס האט א געשעפט פון זאקען אויף די טראנשע.

דעם 28-טען פעברואר האט זי פאר'ן פער-לאזען דאס הויז פון איהר מוטער, זיך געווענדעט צו איהר און דערקלערט:

איך גיי אויף יענער וועלט: דארטען ווארטען אויף מיר נשמות צו ראטעווען.

איידער זי איז אוועק, איז זי אריין אין איהר באנק, געהייסען פערקויפען איהרע ווערט-פאפירען, און האט אויך גישט פערגעסען איהר געוועזענעם מאן, דעם זאקען-פערקויפער.

— איך גייע — האט זי געזאגט — נעמען דעם צוג נאך בריסעל.

און זי איז אוועק. פון 28-טען פעברואר האט זי מעהר קיינער נישט געזעהען.

ווי עס ווייזט האט די אקטריסע ווידער גע-האנדעלט אונטער דער ווירקונג פון שוגעת.—דעם 23-טען פעברואר האט זי בייגעוואוינט אין קלוב די פאבורג די דעבאטען איבער פאל רע-בוסעט פיעסע „טריא” און זי, וועלכע פלעגט זיך אלעמאל האלטען אזוי רוהיג, האט זיך עטליכע מאל אזוי צושריען אויפ'ן קול זי האט געוועקט ביי אלעמען חשד געגען זיך.

דריי טעג שפעטער האט דער אקאדעמיקער האנרי באררא גערעדט אין פאבורג אויף דער טעמע: „די געזעלשאפט נאך דער מלחמה אין מאדערנעם ראמאן”. דער רעפערענט איז ארויס, פלוצלונג האט זיך אויפגעהויבען די אקטריסע און גענומען מאכען געוואלדען:

„שרעקליכע זאכען שפילען זיך אפ אין קלוב די פאבורג, האנרי באררא האט אונז בענודיעט!”...

די, וועלכע האבען נישט געוואוסט, אז די אקטריסע איז גייסטיג-געשטערט, האבען געלאכט און מאנכע האבען איהר אפילו אפלאדירט. די וועלכע האבען געוואוסט אונטער וואס פאר א ווירקונג לינא ברויזע האנדעלט, האבען זי נאר בעדויערט.

דער דירעקטאר פון „קלוב” לעא פאלדעס האט דערקלערט, אז פאר די צעהן יאהר וואס די אקטייסע בעזוכט דעם קלוב, האט זי זיך קיינמאל נישט ארויסגעוויזען מיט איהרע טומעלדיגע ארויס-טרעטונגען. די צוויי מאל האבען נאך בעשטעטיגט די נישט-נארמאלע לאגע, אין וועלכער זי האט זיך געפונען.

וואו איז אהינגעקימען — פרעגען זיך אלע — די אקטריסע לענא ברוזע? איז זי טאקע אין ברי-סעל, צי אנדערשוואו? פריינד און פאליציי זענען זעהר בעזארגט וועגען דעם.

וואס האט אלבערט איינשטיין אויפגעטון מיט זיין טעאריע?

(ענרע פון דער 3-טע זייט).

איז צוציהונג. אין יעדען פאל בעזונדער ווערט איין שטיק מאטעריע צוציהען צו זיך א צווייטע שטיק מאטעריע. אבער אזוי ווי די פארמען, אין וועלכע זיי דריקען זיך אויס אין יעדען פאל בע-זונדער; די זאכען, וועלכע זיי ציהען צו, און די בעדינגונגען, ביי וועלכע זיי ציהען צו, זענען אזוי פערשידען, אז מיר האבען קיין רעכט נישט געהאט אנצונעמען, אז דא ווירקט דער זעלבער כח. מעגליך, אז דער תוך איז אין אלע 3 פאלען דערזעלבער און ווארשיינליכער פון אלץ איז דער תוך אין די דריי בעזונדערע פאלען דער זעלבער; אבער אזוי לאנג, ווי מיר האבען אט דעם תוך נאך נישט ענטדעקט, האבען מיר קיין רעכט נישט דריי בעזונדערע פארמען פון צוציהונג צו פער-אלגעמיינען אין איין ערשיינונג.

אין איצטער איז געקומען איינשטיין און האט ענטדעקט דעם אלגעמיינעם תוך. ער האט בעוויזען, אז אין די דריי פערשידענע פארמען פון צוציהונג ווירקט דער זעלבער כח. אבער דאס איז נאר פרעלימינאר. עס איז דערווייל נאר דער רעזולטאט פון טעארעטיש-מאטעמאטישע אויס-רעכענונגען. און איצטער וועט זיך אין די פיזישע לאבאראטאריעס פון דער וועלט אנהויבען די אר-בייט פון עקספערימענטירען מיט דעם צוועק צו דערוויזען פאקטיש, אז די טעארעטישע און מא-טעמאטישע אויסרעכענונגען פון פראפעסאר איינ-שטיין זענען גערעכטע. און דאן וועט איינשטיין'ס נאמען פעראייביגט ווערען אויף די אלע צוקונפ-טיגע דורות, אויף אזוי לאנג, ווי פיזיק וועט עק-זיסטירען אלס א וויסענשאפט. און פארקומען וועט עס אומאפהענגיג פון דעם, וואס ער האט ענט-דעקט און פארמולירט די טעאריע פון רעלאטי-וויטעט. די גענעראליזאציע פון מאגנעטיזם, עלעק-טריציטעט און גראוויטאציע איז אליין גענוג צו פעראייביגען דעם נאמען פון איהר ענטדעקער.

ל. באראדולין.

יורידישע עצות

אין דער דאזיגער אפטיילונג גיט די רע-דאקציע פון „נייעם פאלקסבלאט” אנטווארטען אויף יורידישע פראגען, וואס ווע-רען צוגעשיקט שריפטליך פון אונזערע לעזער.

קופאן

יורידישע אפטיילונג

פון „נייעם פאלקסבלאט”.

בכדי דערלאנגען אן אנפראגע אויף א יורידישע עצה, דארף צוגעשיקט ווערען דער קופאן מיט דער דאטע פון טאג, ווען די אנפראגע ווערט אריינגעגעבען. אויף אנפראגען אהן קופאן וועט קיין ענטפער נישט געגעבען ווערען.

8968. מ. מיצענמאכער פון וואלבארסקא 28

8969. מ. ז. פ. מרדכי גבאי'ס גאס.

8970. ארנאלד פון פראנציסקאנער 58.

וועגען אייערע ענינים מוזט איהר זיך פער-שטענדיגען פערזענליך מיט אונזער יוריסט טעגליך פון 3—4 מיטבערענגעגריג די צייטונג.

8971. א לעזער פון לאדז.

א היפאטעק-חוב פון יאהר 1919 חודש או-גוסט ווערט וואלאריזירט לויט פאלגענדע נארמע: פאר יעדע 4 רובעל 25 קאפ. - 1 זלאטע. פון דער בעטרעפענדער סומע. ביי געוועהנליכע אומשטענדען קומט נאר 25 פראצ. א חוץ צינזען.

8972. K. L.

אזא חרטה קאן נאר האבען דער פערקויפער אבער נישט דער קויפער.

8973. א פראווינצער טוער.

די סטאטוטען מוזען אומבעדינג אונטערגע-שריבען ווערען דורך 10 פערזאן, און די אונטער-שריפטען פון די דאזיגע פערזאנען מוזען בעשטע-טיגט ווערען דורך א רעיענט.

8974. קיל-ס.

דער קאמארניק איז נישט מחויב אייך צו ענטזאגען אויף אייערע אנפראגען.

איהר מוזט בעשטימען אן אדרעס דוקא אין דער שטאדט, וואו די עקזעקוציע דארף דורכגע-פיהרט ווערען, בכדי אהינצושיקען אלע מעלדונגען וואס האבען א שייכות מיט'ן גאנג פון דער עקזע-קוציע.

8975. א לעזער פון פרזשעיאזד.

זייגערמאכעריי געהער געוויס צו די מלאכות, אויף וועלכע ס'איז חל דער אינדוסטריע געזעץ.

רעגיסטרירען דארפט איהר זיך אין דער אינ-דוסטריע-אפטיילונג ביים מאגיסטראט. די בעשטע-טיגונג, אז איהר האט געארבייט אלס געזעלען אין משך פון די לעצטע 5 יאהר, איז פולשטענדיג גענוגענד.

8976 ס. נ.

איהר קאנט בעקומען אלס שטאדטלאזער בירגער א נאנסען-פאס קיין רומעניען אבער מיט'ן בעדינג, אז איהר האט נישט קיין רעכט נאך פוילען מעהר צוריקצוקומען.

8977 א שניידער פון גייערס מארק:

נישט אלע פרעטענציעס וועגען ארבייטסלוין אונטערליגען דער קאמפעטענץ פון די ארבייטס-גערינכטען.

דער דערמאנטער אינסטיטוציע קאנען איבער-געבען זייערע סכסוכים וועגען ארבייטסלוין נאר ארבייטער און כאלופניקעס געגען זייערע אונטער-נעהמער.

דאגעגען זענען די ארבייטס-געריכטען נישט בערופען צו אונזער ענין און סכסוכים וועגען אר-בייטסלוין פון זעלבסטשטענדיגע אונטערנעהמער געגען זייערע פריוואטע קליענטען.

אזעלכע ענינים אונטערליגען אויסשליסליך דער קאמפעטענץ נאר פון די אלגעמיינע געריכטען.

8978 א לעזער פון קילינסקיעגא 40:

בכדי צו בעקומען אין לאדז אן אויסלענדי-שען פאס מוזט איהר קענען אויפווייזען, אז איהר וואוינט אין לאדז איבער 6 חדשים.

8979 א. ג. 36:

מען קאן שיקען פאקעטען קיין רוסלאנד.

8980 אהרן הערש:

איהר דארפט צאהלען פאר'ן לויפענדען קווארטל (1/1 ביז 1/4) 42 זל. מיט 56 גר.

8981 אהרן פרענקל:

איהר דארפט זיך קודם כל אויסארבייטען סטאטוטען אין 3 עקזעמפלארען. די סטאטוטען דארפען אונטערגעשריבען ווערען דורך 10 פול-בערעכטיגטע פערזאנען און זייערע אונטערשריפ-טען דארפען בעשטעטיגט ווערען דורך א רעיענט.

די סטאטוטען דארפט איהר איבערגעבען צו בעשטעטיגען דער שטעטישער סטאראסטווא.

אויב אין משך פון 3 וואכען בעקומט איהר נישט קיין אפזאג, קאנט איהר אנהויבען צו פיה-רען אן אינערליכע טעטיגקייט.

רודאלף'ס טויט

די טראגעדיע אין מייערלינג

דערווייל האט רודאלף שפאצירט אין דעם גרינעם סאלאן, ער איז פשוט געווען בייז אויף מע-רי, ווייל זי אינטערעסירט זיך אזוי פיל מיט באלטאצי וועלכער האט געוואגט צו והויבען די האנד אויף דעם מאן, וואס האט א לאדע טאג געדארפט ווע-רען קייזער פון עסטרייך, פון בייזקייט האט ער פערגעסען, אז פאר א מינוט האט איהם מערי מיט איהר אייגענעם קערפער אפגעראטעוועט דאס לע-בען, ווייל ווען נישט מערי, דאן וואלט ער איצט שוין אפשר נישט געווען געלעבט, אדער וואלט ער זיך אפשר געפונען אין דעם צושטאנד פון באל-טאצי.

רודאלף איז צוגעגאנגען צום טיש, האט גע-נומען א פלאש וויין און האט געטרונקען די בע-כערים איינעם נאך דעם אנדערען. אזוי האט ער כאמעליך אויסגעלעדיגט דאס גאנצע פלעשעל. די באקען האבען איהם אנגעהויבען צו פלאמען, דאס בלוט האט שטארק פולסירט. עס זענען אנגעקומען דער דאקטאר און דער גלח, וועלכע רודאלף האט אויפגענומען מיט די ווערטער:

— הער דאקטאר, דא האט זיך עפעס א משוגענער אריינגעכאפט און שלאגט און האט מיך געוואלט שיסען. איך האב זיך געמוזט פערטיידי-גען און האב צו איהם געשאסען, קוקט הער דאק-טאר, צי איהר קאנט איהם עפעס העלפען און אויב אייך, הער דאקטאר, וועט נישט געלונגען צו גע-פינען א רפואה, דא וועט איהר, פאטער-גלח, אזוי גוט זיין און איהם העלפען אויפ'ן וועג אין הימעל אריין.

מערי איז ארויס פון קראנקען-צימער, זי האט געהערט די לעצטע אראנישע ווערטער פון רו-דאלף און האט צום ערשטען מאל אין איהר לע-בען צו איהם געפיהלט אן אומגעשמאק.

רודאלף איז צוגעגאנגען צו איהר מיט זיכע-רע שריט און האט זיך אנגערופען:

— נו מערי, זיי רוהיג, אלץ וועט זיין גוט, לאמיר טרינקען אויף דיין געזונט!

ער האט נישט געוואלט אוועק ביז זי האט נישט צוגענומען דעם בעכער צום מויל און גע-מאכט דעם אנשטעל, אז זי טרינקט.

נאך דעם ווי דער דאקטאר האט בעהאנדעלט דעם קראנקען, איז ער צוריקגעקומען אין גרינעם סאלאן, וואו עס האבען אויף איהם געווארט רו-דאלף און מערי וועטשערא.

— זיין צושטאנד איז זעהר ערנסט! — האט דער דאקטאר זיך אנגערופען — דער שאס אין בויך האט פערוואונדעט די קישקעס און די לע-בער. איך צווייפעל, צי אן אפעראציע וואלט דא געקאנט העלפען... יעדענפאלס איך קאן זיך דאס נישט אונטערנעמען. צו אן אפעראציע וואלט מען איהם געמוזט איבערפיהרען קיין באדען... איצט איז אבער דאס אונמעגליך — מארגען ווידער קאן שוין זיין צו שפעט.

רודאלף איז אביסעל אומעטיג געווארען: צי וועט עס שוין היינט...?

— ניין. לויט מיין מיינונג קאן ער נאך לע-בען א 4—5 טאג.

— דאקטאר — האט ער איהם אנגעכאפט ביי דער האנד — צי האט איהר וועלכע עס איז בעציהונגען מיט דעם קליניק אין באדען?

— יא.

— אויסגעצייכענט מארגען וועט איהר פאהרען קיין באדען, איהר וועט פון דארט ברענגען א אמ-בולאנס און איהר וועט דעם קראנקען איבערפיה-רען אויף דער קליניק. איהר זאלט אויך דארט א-רום איהם זיך בעמיהען. וועט ער שטארבען — דאן וועט דאס זיין דער ווילען פון גאט. יעדענ-פאלס וועט איהר האבען מיין דאנק. איין פארע-רונג האב איך צו אייך: זאגט נישט ווי דער קראנקער הייסט. דערצעהלט נישט פון וואנען ער איז געקומען... איהר פערשטעהט מיך, דאקטאר?

— איך פערשטעה. דער קרוינפרינץ וויל נישט בעאומרוהיגען דאס פאלק מיט דער ידיעה, אז עס איז אויסגעפיהרט געווארען אויף איהם אן אנ-אטענטאנט...

— איהר האט געטראפען, ליבער דאקטאר.

דער דאקטאר און דער גלח זענען דאן אוועק און רודאלף מיט מערי זענען געבליבען אליין.

— זעהסט, מערי, איצט געהט אלץ ווי אמ-בעסטען...

— וועסט ערלויבען, איך געה צום קראנקען.

— צו וואס? — האט ער געפרעגט — עס זיצט געבען איהם לאשעק.

זי האט געוואלט געהען געגען זיין ווילען, א-בער פלוצים האט זיך דערהערט א שטארק קלאפען אין דער טיר.

זיי האבען דערקענט די שטימע פון האיאס (רודאלף'ס קאבינעט-שעף) און פון זיין פריינד קאבורג.

דער קרוינפרינץ האט פערמאכט דאס פענס-טער און האט זיך געווענדעט צו מערי:

— מערי, מאך א פריינדליך פנים, זיי טארען דאך פון גארנישט וויסען. זיי זענען אפילו מיינע פערטרויענס-לייט, אבער איך האב מורא, אז זיי וועלען שטילערהייט דעם סוד צוטרומייטערען אין גאנץ וויען.

ביי אזא מין נעמיט-צושטאנד, האט מערי בעדארפט אויפנעמען רודאלף'ס געסט. אין א גע-וויסער מאס האט זי זיך געפיהלט מיטשולדיג אין דעם פערברעך, זי איז דאך געווען שולדיג, וואס איהר פעטער איז דערפיהרט געווארען ביז צו האל-בער משוגעת. זי איז אויך שולדיג אין דעם, וואס מען וועט מארגען דעם האלב-טויטען אוועקפיה-רען קיין זמייערלינג.

די מיטשולדיגע האט זיך געמוזט אונטערנע-מען גוט אויסצופיהרען די ראל אין דער קאמעדיע וואס איז געווען נויטיג כדי צו פערדעקען דעם טראגישען סוד, אין דער צייט ווען עס האבען זיך בעוויזען די געסט פון טראנפאלגער.

ס'איז באמת געווען עפעס א מין שרעקליכער אונטערהאלט, וואס איז אפשר נאך מורא'דיגער ווי די טראגעדיע פון מייערלינג אליין. און איין צו-מער פון רעמועלבען שלאס איז געלעגען א האלב טויטער מענש, וואס איז נאך מיט א שעה צוריק געווען גאנץ קנעזונד און איצט האבען פון זיין בויך גערינען גאנצע בעקענס בלוט, וועלכער דער ארימער לאשעק האט אלעמאל ארויסגעטראגען. און דער זעלבער צייט האבען זיך אין דעם אנדערען עק פון שלאס געגאסען גאנצע פלעשער וויין, די שולדיגע פון מארד האבען געזוכט אין שכרות צו דערשטיקען זייערע געוויסענסביסען.

באמת, א שרעקליכער צוזאמענשטעל, וואס וואלט אפילו דעם געניאלסטען ראמאן-שרייבער נישט געקאנט איינפאלען.

מערי האט געגאסען די גלעזער שאמפאניער, זאגט עם גאנצען עולם און אויך פאר זיך.

האיאס און קאבורג האבען אנגעהויבען צו הוליען, זינגען און טאנצען. פלוצים האט פירשט קאבורג געטאן א זעץ מיט דעם פוס אויף דעם בע-רען-פעל, וואס איז געלעגען אויף דער ערד. אויף דעם פעל האט זיך בעמערקט א רויטער פלעק.

מערי האט מיט פחד אנגעכאפט רודאלף'ען ביי דער האנד און האט זיך צו איהם אנגערופען:

— קוק דארט איז בלוט...

זי האט געהאט דעם איינדרוק, אז די רויטע פלעקען, שפורען פון באלטאצי'ס בלוט, וואס זענען אויף די פארעשוועס פון קאבורג אריינגעבראכט געווארען פון פארצימער אהער, געפונען זיך דא, כדי זי צו פערפאלגען בשעת די ארגיעס.

ביי מערי איז אין יענעם מאמענט דורכגע-פלויגען דער געדאנק:

צי וואלט נישט געווען בעסער שוין איצט דא אין מייערלינג צו מאכען דעם סוף און צוזאמען מיט רודאלף אוועקצוגעהען אין א נייער ווייטערע וועלט וואו די מענשען זענען פיל בעסער ווי אויף דער זינדיגער ערד.

איהרע געדאנקען האט איבערגעהאקט רו-דאלף, וועלכער האט זי צוגעדרוקט צו זיין הארץ און איך אין א הייסע ארום האבען זי ייזיך שוין ביידע געוואלגערט אויף דעם דיוואן.

(ווייטער קומט.)

מאַרשאַל פּילסודסקי זאָגט „מזל-טוב"

דעם לעמבערגער יודישען בעקער יצחק שלמה לויטערפאַכט צו דער חתונה פון זיין טאָכטער

לעמבערגער „מאָרגען" דערצעהלט:

אויף זאַמאַרסטינאָווסקאַ גאַס 52 אין לעמבערג וואוינט דער 59-יעהריגער יודישער בעקער יצחק שלמה לויטערפאַכט אין אַ וואוינונג פון צוויי טען שטאָק אין דערמאָהנטען הויז.

נישט דאָס אָבער איז אַזוי אינטערעסאַנט און דאָס איז נישט די סיבה, צוליב וועלכער מיר ווילען דאָ ווייטער שרייבען איבער יצחק שלמה לויטערפאַכט. מיר בעשעפטיגען זיך מיט איהם צוליב דעם, וואָס מיר האָבען ביי איהם אָנגעטראָפען אַ בריף פון מאַרשאַל פּילסודסקי, אין וועלכען דער מאַרשאַל גראַטולירט איהם צו דער חתונה פון זיין טאָכטער מיט ה' סאַס, אַ לעמבערגער סוחר.

אָט דאָס איז דער תוכן פון בריף אין יודישער איבערזעצונג פון פּויליש:

קריגס - מיניסטעריום,
פּריוואַט-סעקרעטאַריאַט.

צאָהל 16078, ס. אַ.

וואַרשאַ, דעם 27-טען אויגוסט, 1927.

אויף דעם בריף פון 22-טען אויגוסט אַהער געשיקט האָט דער פּריוואַט-סעקרעטאַריאַט פון הערר מאַרשאַל פּילסודסקי דעם כבוד איבערצושיקען גוטע וואונשען צו דער חתונה פון אייער טאָכטער, חשוב'ער הערר.

אונטערשריפט פּילסודסקי,

לויטערפאַכט יצחק
זאַמאַרסטינאָווסקאַ - גאַס 52,
לעמבערג.

און נאָך אַ בריף האָבען מיר געפונען ביי ה' לויטערפאַכט פון איינעם פון די גרעסטע פּערזענליכקייטען אין היינטיגען פּוילען, פון דעם פּוילישען אַרציבּיסקופּ, ד"ר וולאַדיסלאַוו באַנדורסקי, אין ווילנאַ מיט פאָלגענדען תוכן:

„חשוב'ער בירגער!

פאַר דער איינלאַדונג צו דער חתונה פון אייער טאָכטער דאַנק איך העפליך.

צוליב הינדערנישען קאָן איך נישט קומען און איך שיק איבער האַרציגע גראַטולאַציעס און וואונשען פאַר דעם יונגען פּאָר.

זאָל גאָט בענשען!

מיט דרך ארץ
ד"ר וולאַדיסלאַוו באַנדורסקי.

ווילנאַ, דעם 4-טען סעפּטעמבער, 1927.

מיר פערשטעהען גאַנץ גוט די פערוואונדערונג, וואָס אָט די צוויי וויכטיגע בריף רופען אַרויס ביי יעדען, וואָס הערט איבער זיי און בפרט ביי די, וואָס האָבען זיי געזעהען אויף די איינענע אויגען און טאַקע דערפאַר האָבען מיר געפונען פאַר נויטיג צו דערציילען וועגען עס שטאַמט די נאָהנט קייט פון דעם 59-יעהריגען יוד צו די גרעסטע פּערזענליכקייטען פון בעפרייטען פּוילען און זיך מיט איהם נעהנטער צו פּערזאָנטערעסירען.

נאָך אונזערע מיטאַרבייטער האָט הערר ליטערפאַכט ערקלערט פאָלגענדעס:

איך בין געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1870 אין סאָקאָל. מיין פאָטער וואָלף לויטערפאַכט איז געוועזען אַ קצב.

אַזוי ווי איך האָב אַביסעל געלערענט דאָס בעקער-פאַך אין סאָקאָל, בין איך אַוועק אויך אין לעמבערג צו אַ בעקער ווייטער צו לערנען מיין פאַך. איך האָב אָבער אַזוי שווער געאַרבייט און אַזוי ווייניג פערדינט, אַז דאָס לעבען איז מיר נמאס געוואָרען. איך האָב בעשלאָסען צו בעגעהן זעלבסט מארד. מיין חבר, אויך אַ בעקער געזעל, שוין אַ עלטערער פון מיר מיט דעם נאָמען הערש וואַלדמאַן האָט דאָס דערזעהען און מיך אָפּגעראַטעוועט פון טויט. „וואַרט"—האָט ער צו מיר געזאָגט—„דו וועסט עלטער ווערען וועט דיר די אַרבייט לייכטער אָנקומען און דו וועסט מעהר פערדינען. עס וועט דיר בעסער ווערען". איך האָב געפאָלגט און ווייטער געאַרבייט. 14 יאָהר בין איך דעמאָלט אַלט געווען, איך בין אַוועק צו אַנדערע מייסטערס און אָנגעהויבען צו פערדינען ברויט.

זייענדיג צווישען אַרבייטער און אָפּשאַצענדיג די אַרבייטער-נויט, וועלכע איך האָב אַליין מיטגעמאַכט אין אַזאַ גרויסער שטאָט האָב איך אין מיר איינגעזאַפּט רעוואָלוציאָנערע אידעען. איך בין געוואָרען אַ סאָציאַליסט. צו 17 יאָהר בין איך אַריינגעטרעטען אין די רייהען פון די פּ. פּ. ס. און געוואָרען איינער פון איהרע הויפּט-אַגיטאַטאָרען. צוזאַמען מיט דעם דרוק-אַרבייטער מאַנקאָווסקי האָבען מיר אָרגאַניזירט די פּוילישע אַרבייטער אין די קעלערס אויף אַ קאָנספּיראַטיווען אופן, מורא האָבענדיג און ווערענדיג פערפאָלגט פון די עסטרייכישע פּאָליציי. צו 23 יאָהר האָב איך חתונה געהאַט, מיין פּאַרטיי-אַרבייט האָט אָבער דערונטער נאָרנישט געליטען. איך בין ווייטער געבליבען אַ סאָציאַליסט.

אין יאָהר 1912 האָב איך אָנטייל גענומען אַלס אַ פיהרענדיגער חבר פון פּ. פּ. ס. אין געהיימע זיצונגען, וועלכע עס האָט מיט אונז אָפּגעהאַלטען ה' יוזעף פּילסודסקי, וועלכער האָט זיך דעמאָלט געפונען אין לעמבערג אונטער אַ פרעמדען נאָמען. מיר האָבען דעמאָלט געגרינדעט די „דרוזשיני סטשעלעצקיע" און אויך איך בין אַריינגעטרעטען אין די אָפּטיילונגען פון די אַזוי גערופענע „סטשעלצעס". איך האָב אָנטייל גענומען אין די דערמאָהנטע זיצונגען צוזאַמען מיטן היינטיגען וויצע-פּרעמיער מאַראַטשעווסקי, די דעפּוטאַטען האָוונער, דיאַמאַנד, ליבערמאַן און אַנדערע.

ווען דער קריג האָט זיך אָנגעהויבען האָב איך געוואָלט אַוועק מיט די לעגיאָנען אויף דעם שלאַכט-פעלד. איך האָב געוואָלט קעמפען צוזאַמען מיט די פּוילישע אַרבייטער פאַר דער בעפרייאונג פון פּוילען. די בעפרייאונג פון פּוילען האָב איך בעטראַכט גלייכצייטיג פאַר דער בעפרייאונג פון אַרבייטער-קלאַס. מיט מיינע אייגענע כּוחות האָב איך געוואָלט מיטהעלפען צו דער ראַזינער בעפרייאונג, אויב זי זאָל אַפילו אָפּקאָסטען מיין אייגען לעבען און אַ סך לעבענס פון מיינע ברידער אַרבייטער. אָבער זייענדיג אַ „פעך-קינד" האָב איך אויך דאָסמאָל נישט געהאַט קיין גליק. איך בין קראַנק געוואָרען. מיינע חברים זענען אַוועק אין פראָנט און איך בין געבליבען אין דער היים. דערווייל האָבען די רוסען בעזעצט גאַליציען און דערונטער לעמבערג, וואו איך האָב דאָרט געוואוינט. איך בין אַ רוסישען געווונד געוואָרען.

אין יאָהר 1915 האָבען די עסטרייכער צוריק דעראָבערט לעמבערג. קיין לעמבערג איז דעמאָלט אָנגעקומען דער לעגיאָן-קאַפּיטאַן ד"ר וויראָסטעק (איינער פון די אָנפיהרענדיגע סאָציאַליסטען אין לעמבערג), וועלכער האָט אונז די מיטגלידער פון די „דרוזשיני סטשעלעצקיע" אָרגאַניזירט און אָפּגעפיהרט צו די לעגיאָנען. צוזאַמען מיט מיר זענען אַוועק צו די לעגיאָנען 40—50 לעמבערגער יודען. מיר זענען אַוועק צום 6-טען לעגיאָנען פּאָלק אונטער דער אָנפיהרונג פון מאַיאָר רילסקי. מיר האָבען סטאַציאָנירט אין ראַספּשע (געוו. קאָנגרעס-פּוילען) און נאָך 5 וואָכען מיליטערישער אויסבילדונג זענען מיר אַוועק אין פראָנט. אַריין.

איך בין צוגעטיילט געוואָרען צו דער שטאַבּס אָפּטיילונג. און האָב געקעמפט אין דער געגענד פון לובלין און קאָוועל אויף דעם אָפּשניט פון דאָרף קאָלעשיטשע.

אין יאָהר 1916 האָב איך מיך ווידער בעגעגענט מיט מאַרשאַל פּילסודסקי, בשעת ער איז געקומען אינספּיצירען אונזער פראָנט.

דער פּוילישער אַרציבּיסקופּ ד"ר וולאַדיסלאַוו באַנדורסקי, וועלכער האָט זיך אויך געפונען אַלס גלח צווישען די לעגיאָנען האָט זיך איינמאָל דורכגעשמועסט מיט די זעלנער צוקומענדיג צו מיר האָט ער געפרעגט ווי איך הייס.

— יצחק שלמה לויטערפאַכט — האָב איך געענטפערט.

— איהר זענט אַ יוד? — האָט ער געפרעגט.

— יאָ, — איז געווען מיין תשובה.

— ווי קומט איהר צו אונז?

— איך האָב געהערט, אַז איהר בעפרייטען פּוילען. וועלען אַלע אונטערדריקטע פעלקער און קלאַסען אויסגעלייזט ווערען פון זייער שווערען יאָך, אויך איך אַ זוהן פון אַן אונטערדריקט פאָלק און אַן אַרבייטער וויל צוהעלפען צו דער ראַזינער גאולה מיט מיין איינען בלוט און פלייש אז ובפרט פרעה איך מיך זעהר, וואָס צווישען אונז געפינט זיך מיין לאַנדסמאַן. דער פּוילישער אַרציבּיסקופּ ד"ר וולאַדיסלאַוו באַנדורסקי.

— וואָס הייסט? — האָט דער אַרציבּיסקופּ געפרעגט.

— דאָס הייסט — האָט לויטערפאַכט געענטפערט — מיר זענען ביידע פון איין שטאָט.

— איהר זענט פון סאָקאָל?

— יאָ, איך בין דער זוהן פון קצב וואָלף לויטערפאַכט און איהר אַרציבּיסקופּ פון שוסטער באַנדורסקי. ביידע זענען מיר פון איין שטאָט.

לויטערפאַכט האָט ווייטער אויסגעדריקט פאַר דעם אַרציבּיסקופּ זיינע געפיהלען אַלס יוד פאַר דעם בעפרייטען פּוילען. דער אַרציבּיסקופּ האָט איהם אַ קוש געגעבען אין שטערען און געהאַלטען אַ רעדע צו די פערזאַמעלטע לעגיאָנען.

צווישען אַנדערען האָט ער צו זיי אַזוי געזאָגט: זהן פון פערשידענע פעלקער זענען צו אונז געקומען, כדי אונז צו העלפען אין אונזער בעפרייאונגס-קאַמף לאָמיר טראַכטען, זיי זאָלען זיך צווישען אונז פיהלען ווי איינענע און נישט געקריוודעט ווערען. אַ פולע גלייכבערעכטיגונג פאַר אַלע. דער אַרציבּיסקופּ האָט דערביי געוויינט.

און ווען דאָס דייטשע פאָלק האָט אונז אַרויסגעשיקט ווערבירען זעלנער אין יאָהר 1917 קיין הרוביעשאָוו האָבען מיר געהאַנדעלט לטובת פּוילען און נישט לטובת דייטשלאַנד. אַזוי האָט מען געהייסען פון אויבען און יעדער בעפעהל איז פאַר אונז געווען טייער און פאַר יעדען געהיים איז יעדער גרייט געווען מקריב צו זיין זיין לעבען.

און ווען די דייטשען האָבען אַוועקגעפיהרט אונזער פיהרער מאַרשאַל פּילסודסקי אין תפיסה די לעגיאָנען טיילווייז אַרעסטירט און טיילווייז אויפגעלייזט, בין איך אַוועק און נישט געוואָלט דינען דעם עסטרייכישען מיליטער.

ווען די וועלט-מלחמה האָט זיך געענדיגט און עס האָט זיך אָנגעהויבען אַ מלחמה אין לאַנד האָב איך ווייטער געבראַכט נוצען דער פּוילישער אַרמעע אויף פערשידענע אופנים. איך בין אָבער שוין געווען אַלט און שוואַך און בין צוגעטיילט געוואָרען צו דער בירגער-וואַך.

איך האָב שוין שפּעטער געזעהען דעם מאַרשאַל פּילסודסקי אין קראָקאָ. איך בעקום איינלאַדונגען אויף אַלע לעגיאָניסטען צוזאַמענפאָהרען. אָבער נישט איבעראַל קאָן איך קומען, ווייל איך בין שוין שוואַך און מיד. מיין נאָמען פיגורירט אָבער איבעראַל און איז פערשריבען אין די בלעטער פון בעפרייטען פּוילען.

זאָל די פּוילישע געזעלשאַפט וויסען, אז אויך מיר יודען האָבען צוגעהאָלפען צום בעפרייען דאָס פּוילישע פאָטערלאַנד.

מעשה'לעך און וויצעס וועגען יודישע שניידער

דער יודישער שניידער פערנעהמט אַ וויכטיגען פּלאַץ אין יודישען הומאָר. און כמעט אַלע אַנעקדאָטען וועגען שניידער זענען אויף דערזעלבער טעמע: וועגען די שטיקלעך סחורה, וואָס דער שניידער לאָזט אַמאָל אַראָפּ פאַר זיך. דאָס איז אַמאָל שוין געווען ביי די שניידער אַזאַ „מנהג", רייכערע יודען פלעגען דערויף קוקען דורך די פינגער.

דער פּריץ אָבער האָט נישט פערשטאַנען קיין קונצען. האָט דער פּריצישער שניידער, וועלכע וואָס זעהר גוט געקאָנט די טפשות פון זיין פּריץ, געמוזט בענוצען פערשידענע איינפאַלען. די איינפאַלען זענען זעהר וויציג.

אָט זענען עטליכע פון די אינטערעסאַנטסטע אַנעקדאָטען.

דער פּריץ, דער שניידער און דער קרעמער

אַ פּריץ האָט געהאַט זיינעם אַ שניידער, וואָס ער פלעגט פאַר איהם שטענדיג נייען, איינמאָל ברענגט דער פּריץ דעם שניידער פינף איילען טוך, ער זאָל איהם אויפנעהען אַן אַנצוג. דער יוד האָט זיך גענומען צו דער אַרבייט, מאַכט זיך אָבער אַ סיבה, אַז די מאַטעריע איז פערפלעקט געוואָרען און עס איז אוממעגליך עפּעס צו מאַכען.

שלעכט! וואָס זאָל ער דאָ טון? דער שניידער איז אַן אָרימאַן. די סחורה איז אַוש פון וואַרשא...

אָבער אַ יוד גיט זיך אַן עצה. דער שניידער האָט געקאָנט זיין פּריץ, אַז ער איז אַ גרויסער „חכם". איז ער אַוועק און זאָגט צו איהם אַזוי: „אדוני פּריץ! דו מוזט קויפען אַנדערע צייג אויף דיין בגד".

„וואָס הייסט"? — פרעגט איהם דער פּריץ — „און וואו איז די שטאָף, וואָס איך האָב דיר געגעבען?"

„עס האָט זיך אינגאַנצען איינגעשטעמפּעוועט, ווען איך האָב עס גענומען פּרעסען מיטן פּרעס-אייזען", ענטפערט דער שניידער.

„וואָס הייסט אין גאַנצען?" פרעגט דער פּריץ.

„איך וועל דיר זאָגען ,ווי אַזוי" — דערקלערט דער שניידער פון יעדע פערציג איילען מוז זיך איינשטעמפּעווען פינף איילען. דאָס ווייסט דו דאָך אוי... נו האָט דער קרעמער גראָד פּערק יפּט דיר די ... איילען, וואָס דאַרפען זיך איינשטעמפּעווען.

אָט אַ שווינדלער! ווערט דער פּריץ בייז אויפן קרעמער. מעהר וועל איך שוין ביי איהם קיין סחורה נישט קויפען...

די גרויסע שניידערקע און די קליינינקע שניידערקע

עס טרעפט פערשטעהט זיך ,אַמאָל, אַז הערר שניידער מוז אַריינפאַלען. דער פּריץ דערקענט זיין סחורה אויף דעם שניידער אַליין. אויף זיין קינד ,אָדער אויף דער שניידערקע ,וואָרום די אַראָפּגענומענע סחורה ווערט דאָך נישט אייביג בעהאַלטען ביים שניידער אין קאַסטען. ער מוז אַמאָל אַרויס אויף דער ליכטיגער וועלט אין דער געשטאַלט פון אַ מאַנספּיל'שען אָדער ווייבערשען בגד. אָדער אַפילו דעמאָלט, ווען דער שניידער פאַלט אַריין, ווייס ער, ווי זיך אַרויסצודרעהען מיט אַן איינפאַל.

איז געווען אַמאָל אַ רייכער פּריץ פון אַ סך מאַיאָנטקעס און דערפער. האָט ער, אָט דער פּריץ, זייענדיג אַמאָל אין וואַרשע געקויפט אַ פּרע זענט פאַר זיין פרוי, אַ טייערע שטיק שטאָף, וואָס איז שוין געווען אַ רעשט, אָבער עס האָט געגוג געקלעקט אויף צו נייען דערפון אַ רייכע קלייד פאַר דער פּריצטע. דאָס איז געווען אַ זעלטען שטיק שעהנע אויסלענדישע שטאָף און ביי דעם פּריץ און פּריצטע האָבען שוין פריהער געקוואָלען די הערצער פון נחת, אַז זי, די פּריצטע וועט זיין די איינציגע צווישען אַלע חברטעס און בעקאַנטע פּריצטעס, וואָס וועט שיינען אין אַזאַ קלייד אויף די פּריצישע בעלער.

קומענדיג אַהיים האָט דער פּריץ געלאָזט רופען זיין שטענדיגען הויף-שניידער און ווי פערוואונדערט איז ער געוואָרען הערענדיג, פון זיין שניידער אַז עס איז נישט מעגליך צו מאַכען די קלייד פולקאָם גוט, דערפאַר, וואָס די סחורה איז צו-שמאָל.

צי האָט דער שניידער מיט אַן אמת אַזוי געמיינט, צי ער האָט מיט אַ כיון געזאָגט ווייל ער האָט גערעכענט פון אַזאַ גוטע און שעהנע סחורה אַראָפּצונעהמען אַזאַ שטיק וואָס זאָל קלעקען פאַר זיין ווייב ,די גרויסע און דיקע שניידערקע, אויך אויף אַ פיינעם מלבוש — דאָס איז נישט גענוי בעקאַנט. אָבער דער פּריץ איז ברוגז געוואָרען אויף זיין שניידער ,איז אַוועק מיט זיין פּריצטע און דער נאָהענטער גרעסערער שטאָט, האָט געלאָזט רופען צו זיך אין האָטעל דעם בעסטען, בעוואוסטען שניידער פון יענער שטאָט און דער שניידער האָט זיך אָנגענומען צו מאַכען די קלייד און האָט זי טאַקע צום בעשטימטען טאָג געבראַכט.

די פּריצטע איז געווען העכסט צופרידען און דער שניידער האָט בעקומען זיין לוין נאָך מיט אַ דאַנק און אַ מתנה דערצו.

אין עטליכע מאָנאַטען אַרום, ווי עס איז געווען אַ טאָג פון אַ יודישען יום-טוב — איז דער פּריץ און זיין פּריצטע געווען אין דערזעלבער שטאָט און געהענדיג אין גאַס האָט ער בעמערקט ווי אַ יודישע פרוי געהט אָנגעטאָן אין אַזאַ קלייד, ווי זיין פּריצטע. דער פּריץ האָט זיך באַלד דערוואוסט, אַז די פרוי איז נישט קיין אַנדערע, ווי זיין נייעם שניידערס ווייב. ער האָט גלייך געלאָזט רופען דעם שניידער צו זיך אין האָטעל און געפרעגט די סיבה פאַרוואָס האָט זיין הויף-שניידער נישט אָנגענומען זיך נייען די קלייד, ווייל ער האָט געזאָגט, אַז עס איז צו ווייניג סחורה, און ער האָט געקאָנט אויפנעהען פון דעם שטאָף צוויי שעהנע קליידער.

„פערשטעהסטו מיך ,וועלמאָזשני פּאַן! — האָט דער שניידער געענטפערט ,נישט אַראָפּפאַלענדיג ביי זיך — דיין קליינשטעטלדיגען שניידערס ווייב איז זעהר אַ הויך-געוואַקסיגע אָבער מיין שטיקעל יודענע ווי דו האָסט זי געזעהען, איז אַ קליינטשיקע, דערפאַר טאַקע האָט מיר געקלעקט שטאָף פאַר צוויי גוטע קליידער...

די שניידער צווישען זיך

אין אַ לעבעדיגען קוואַרטאַל פון אַ היימישער שטאָט האָט געהאַט זיין ווערקשטעל אַ שניידער, אַזוי ווי ער איז געווען איינער אין קוואַרטאַל און מענשען זענען דורכגעגאַנגען דאָרט אַ סך, האָט ער זיך געהאַט זיין אויסקומעניש ,געהט דורך אין יענער גאַס אַ צווייטער שניידער און זעהט, אַז דער שניידער האָט פּרנסה, קלערט ער: אַז עס קלעקט פּרנסה פאַר איינעם, וועט קלעקען פאַר צווייען, און ער עפענט דאָרט אַ שניידער-ווערקשטאַט פונקט אַנטקעגען יענעם. געהט דורך אַ דריטער שניידער און זעהט: צוויי שניידער איינער אַנטקעגען דעם אַנדערען און קלערט: זיכער איז דאָ אַ מקום פון פּרנסה. אַז עס קלעקט פאַר צוויי, וועט קלעקען פאַר אַ דריטען. און ער זעצט זיך אַוועק דאָרט נעבען דעם צווייטען שניידער.

רייסען זיך די דריי שניידער און יעדער פון זיי סטאַרעט זיך צו ציהען די קונדען צו זיך.

געהט איינער און לאָזט זיך אויסמאָהלען אַ שילד איבער זיין אריינגאַנג: „דאָ וואוינט דער בעסטער שניידער אין אייראָפּע".

פערדריסט עס דעם אַנדערען און ער הענגט אויף איבער זיין טיר אַ שילד מיט גרויסע אותיות: „דאָ וואוינט דער בעסטער שניידער אין דער וועלט".

איז דער דריטער שניידער זיך שטאַרק מצער יענע וועלען שוין אויף געוויס צונעהמען ביי איהם דאָס שטיקעל ברויט און ברעכט זיך דעם קאָפּ: געוואַלד, וואָס טוט מען:

האָט זיך געפונען דאָרט אין גאַס אַ קלוגער יוד, דעם שניידערס אַ שכן, וואָס האָט נישט געקאָנט צוזעהן דעם צער פון'ם שניידער און ער האָט איהם געגעבען אַ גוטע עצה, ווי אַזוי ער זאָל אויסקאָנקורירען יענע צוויי שניידער.

און טאַקע אויף מאָרגען איז שוין געהאַנגען איבער אָט דעם שניידערס טיר, צום גאַס, אַ גרויסער שילד מיט געצאַצקעטע אותיות: „דאָ וואוינט דער גרעסטער שניידער דאָ אין גאַס".

דער רב און זיין ברודער דער שניידער

אין אַ שטעטעל איז געווען אַ רב, דער רב איז געווען אַ שניידערס אַ זוהן. און אַ ברודער האָט ער געהאַט אויך אַ שניידער. דער רב האָט אין שטעטעל נישט אויסגעזאָגט ,אַז זיין טאַטע איז אַ שניידער. ער פלעגט אָבער תמיד דערמאָהנען זיין טאַטענס אַ גוט ווערטעל, אַ מעשה'לע, פלעגט זאָגען, אַז זיין טאַטע האָט דאָס געזאָגט. שטעטעלדיגע בעלי-בתים זענען דעריבער געווען זיכער, אַז דעם רב'ס טאַטע איז אויך געווען אַ רב, אָדער ווייניגסטענס — אַ יוד אַ בעל תורה.

איין מאָל איז צום רב געקומען זיין ברודער דער שניידער ,צו גאַסט. דאָס איז געווען ערב שבת. אַז דער רב האָט איהם דערזעהען, איז איהם געוואָרען ביטער אויפ'ן האַרצען; סטייטש! ער וועט איהם זיין פּנים פערשוואַרצען... האָט ער געבעטען זיין ברודער, דעם שניידער ,ער זאָל איבער שבת גאָר נישט רעדען. און די בעלי-בתים וועלען מיינען, אַז שבת וויל ער נישט רעדען קיין 'דברי חול'. אַזוי איז געווען. אַ גאַנצען שבת האָט דער שניידער געשוויגען. אַז עס איז געקומען שבת-צו-נאַכט זענען די בעלי-בתים געקומען צום רב און זיך פערבראַכט אויף אַ פולער וואָך רופט זיך אָפּ איין בעל הבית צום רב'ס ברודער:

— דערציילט עפּעס פון אייער פאָטער.

— מיין פאָטער זאָגט, אַז די בעסטע שטיק אַרבייט איז אַ גוויאַשקע! — האָט דער גאַסט געענטפערט.

א. ליטווין.

Kino Spółdzielni
Sienkiewicza 40.

פון מאנטאג, דעם 18. מערץ ביז זונטאג, דעם 24. מערץ ד. י.

„טיטאניק"-TITANIC

מאנומענטאלער פילם פון נישט געזעהענע ביז איצט אויפנאַהמען!

אין די הויפט-ראָלען:
GEORGE O'BRIEN
i VIRGINIA VALLI

אָנהויב פון די סעאַנסען אין וואָכען-טעג 4 נאָכמ., שבת, זונטאָג און יו"ט 2 נאָכמיטאָג. אויפ'ן 1 טען סעאַנס זענען די פרייזען פערקלענערט.

נעכסטער פּראָגראַם: „איך געטומעל פון פּאַריז" – אין די הויפּט-ראָלעס: LIL DAGOVER i G. JACQUET

קינא-טעאַטער ZACHĘTA
זגערזשער 26, ביים פּלאַץ קאָשטשעלני

הײנט און פאַ,ג. טעג! גרויסע פּרעמיערע!

דער געהיימער קוריער

ערשיטערנדע דראַמע
אין די הויפּט-ראָלען:
IWAN MOZŻUCHIN i LIL DAGOVER

פערשטאַרקטער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ד. שימקעוויטש. אויפ'ן 1. סעאַנס זענען די פרייזען פון אַלע פּלעצער צו 50 גר. נעכסטער פּראָגראַם: „דאָס מאַנצענדע וויען".

וויכטיג פאַר מחותנים און פאַר לאַנגגעקליידעטע

מאַכט נישט קיין חתונה-אויסשטייערס,

בעפאָר איהר איבערצייגט אייך נישט אין סאַמן געשעפט פון

יודישע לאַנגע מלבושים

ווי אויך פון די פּײַנסטע און רײַכסטע חתונה-אויסשטייערס

8 חיים מענדראָווסקי, לאָדז, אָגראָדאָווע 8

נאָר בײַ מיר קענט איהר בעקומען מלבושים פון די בעסטע בילינצער, טאָמאַשאָווער מאָדערנע מחויות און די פּײַנסטע אויסאַרבייטונגען סון ערשטע מאַרק בעשטעלטע אַרבייט.

ביליגע פּרייזען און לייכטע בעדינגונגען!!!

קומט איבערצייגט אייך!!! קומט איבערצייגט אייך!!!

בעמערקונג פאַר פּראָווינץ! ווען איהר די מאָס בעקומט אַנגאַבע שיקט גלייך פאַר פּאָסט לויט יעדענס פערלאַנג.

Dr. med.
L. Pikielny
אורָאָלאָג
ספּעציעל ארצט פאַר ניר', בלאָזן-און האַרן - קראַנק
NAWROT 8
tel. 19-90
עמפּפאַנגט פון 4–7 אָוו. נעמט אויך אָן אין דער לעטשניצע „Zdrowie", נאָוואָמיעסקא 3 פון $12^{1}/_{2}$ ביז 2 זייגער נאָכמ.

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al Kościuszki 27
tel. 51-78,
[illegible]

5063

קונקורס.

דרוש פקיד

ללשכת הקהלה העברית בלודז במשכורת של שלש מאות זל. לחודש. הידיעות הדרושות הנה: בשפה העברית והפולנית מי אשר אלה לו יפנה בהוצעות-כתב בשפה העברית ופולנית במעטפה סגורה עד יום 30 לחודש מארץ ש.ז.

שלטון הקהלה העברית בלודז.

בעקאַנטמאַכונג.

צוליב דעם איבערציהען זיך פון לאָדז מיין גרודזיאַנדז פון ש. זילבערשטיין (בושעושינער 32) מאַך איך בעקאַנט אַלע מיינע סוחרים, וועלכע עס האָט מיינע וועקסלען, וואָס זענען צאָהלבאַר ביז'ן 24. ד. ח. קענען זיך מעלדען היינט אויף פּיעטריקאָווער 54, ביי הערשלי-קאָוויטש (קירזשנער-מייסטער), וואו אַלעס ווערט אויסגעצאָהלט ווי דעם היינטיגען טאָג, ווייל נאָך היינט ביינאַכט פאַרפּאַהר איך

מיט אַכטונג ש. זילבערשטיין. 5059

ד"ר מ. קאַליש
צאָהנאַרצט

צאָהן- און מונד-קראַנקהייטען, צאָהן-כירורגיע. נעמט אָן פון 11–2 און פון $6^{1}/_{2}$–8 אין אָוונד, זונטאָג פון 12–2 מיטאָג.

זשעראָמסקיעגאָ (פאַנסקאַ) 37.

נעהמט אָן אין דער לעטשניצע פּאַטשאָץ, אַלעק-סאַנדראָווסקאַ 1 פון 3 ביז 5 נאָכמיטאָג. 4087

לעכער מאַשינאָווע

ווערען אָנגענומען אויסצוניהען צו ביליגע פּרייזען ביי ג. נאַרדמאַן 29 צעגעלניאַנאַ 29

בעקאַנטמאַכונג!

אין מיין ערשטקל. הערן- און דאַמען פריזיער-אַנשטאַלט

12 פּאָלודניאָווא 12
M. KUPKA

זענען די פּרייזען פון שערען און ראַזירען ערמעסיגט געוואָרען:

אין מענער-סאַלאָן:		אין דאַמען-סאַלאָן:	
ראַזירען	40 גר.	שערען דאַמען	80 גר.
שערען	80 "	שערען אוטשניצעם	60 זל.
שערען חסידים מיט מאַשינקע	50 "	אייזען- און וואַסער-אָנדולאַציע	פון 1 זל. און
שערען א יונגעל	50 "	קאָפּ-וואַשען מיט עלעקטר. טרוקען-אַפּאַראַט	1 זל.
קאָפּ-וואַשען	50 "	מאַניקור	70 גר.
עלעקטרישער מאַסאַזש	50 "		

צאָהן-אַרצט
Jakób Karmazyn
POŁUDNIOWA 2.

פאַר פּערזיכערטע פון קראַנקען-קאַסע ביים בעשטעלען קינסטליכע ציינער ווערען די קראַנקע ציינער אַרויסגענומען און געהיילט אומזיסט.

ס'ווערען געזוכט
אַגענטען
פון גאַלאַנטערי-בראַנזשע. צו ערפאַהרען ביי ערליך, צעגעלניאַנאַ 14

כ'זוך צו קויפען
קרייץ-מאַשינען
פון ניי-גאַרן.
ערליך, צעגעלניאַנאַ 14

וואָרנונג!

צוזי ווי ס'האָבען זיך בעוויזען אין שטאָט פערשידענע נאָכגעמאַכטע פעלד-בעטען, מאַך איך בעקאַנט דאָס געעהרטע פּובליקום, אַז די

עכט- **בעטען** עכט-
פּאַטענטירטע פּאַטענטירטע

זענען פּערזעהען נאָר מיט דער שוץ-מאַרקע

PALMA-PATENT

פאַר וועלכע מיר זענען פּעראַנטוואָרטליך ביז 3 יאָהר.

— צו בעקומען אין אַלע געשעפטען. —

אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאַגער אין אַ גרויסען אויסוואַהל

ניקעל-בעטען, אַמעריקאַנקעס,
ניקעל-קינדער-בעטען, קינדער-וועגעלעך,
טיש-בעטען, קינדער-בענקעלעך
מעטער-מאָס, אויף רעדלעך.

מאַטראַצען געבעטע, שאַטקאָווע און קאַנאַדיסקע **קאָזעטקעס** און **טאַפּטשאַנעס**

בעמ.: בעטלעך מיט ווענטלעך ווייס און ברוין 17 זל., פּאָלאָווע-בעט. 14 זל.

רעעלע בעהאַנדלונג, פאַבריקס-פּרייזען, זעמטליכע רעפּעראַטורן.

הורט לאָדז, פּאָלנאַצנאַ 24, טעל. 31-85. דעטייל

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
אין ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט
זגיערסקאַ 17 טעל. 16-33.

ד"ר [illegible] נאָז האַלז, אויערן קר.	10–11 2–5 7–6
ד"ר [illegible] הויט און געשלעכט קר.	10–11 1–2
ד"ר גאָלדשטיין- אינערן-קראַנקהייטען מאַגען	1–2 7–8
ד"ר יאָכימאָוויטש נערווען קראַנקהייטען	12–2 [illegible]
ד"ר ראָזענצווייג קינדער-קראַנקהייטען	10-12 4-5
ד"ר [illegible] פרויען און געבורטס-הילף	$11^{1}/_{2}$-1 5-6
ד"ר קאַנגאָזער כירורגישע-קראַנקהייט.	4-5 און 1–2
ד"ר וויינבערג אויג. הערץ לונגען-קר.	10–1, 6–7
ד"ר [illegible] רענטגען	10–12 4–6
א. גראַזשעוויק צאָהן-אַרצט	3–7
נ. ראַזום צאָהן-אַרצט	3–9

צאָהן-[illegible], [illegible] קראַנקען, [illegible]

פאַר דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען

אַ רענטגען-אינסטיטוט

[illegible]

די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאָג.

וויזיט אין דער שטאָט.

ערצט.-קאָסמעטיש. גאַבינעט

פרל. מאַרקוס נעהמט אָן פון 5–7 אָוונד

ד"ר ז. ראַקאָווסקי
Dr. Z. Rakowski

ספּעצ. פאַר אויערן-, נאָז-, האַלז- און לונגען-קראַנקה.
קאָנסטאַנטינער 9, טעל. 27-81.

שפּרעכשטונדען פון 12–2 און פון 5–7. נעמט אויך אָן אין לעטשניצע, זגערזשער 17 פון 10–11 און פון 2–3.

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
און דענטיסטישער קאַבינעט.
בושעושינער 11, טעלעפאָן 37-63
אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוונד.

ד"ר אימיך נאָז, האַלז, אויערן קר.	$4^{1}/_{2}$–$3^{1}/_{2}$
ד"ר ספּרשנער קינדער-קראַנקה.	9-11 3-$4^{1}/_{2}$
ד"ר שיפמאַן אינערליכע קראַנקהייטען	12–2
ד"ר ליבעראַמאַן הויט און געשלעכט-קר.	$12^{1}/_{2}$–$1^{1}/_{2}$
ד"ר [illegible] נערווען און גייסטיגע קר.	1–2
ד"ר נאַלדזבלאַט אויגען-קראַנקה.	$12^{1}/_{2}$–$1^{1}/_{2}$
ד"ר חיים כירורגישע קראַנקהייטען	2–3
ד"ר בערגמאַן פרויען און געבורטס-הילף	3–4

[illegible] אויך אַנאַליזען [illegible]

אימפונגען געגען שקאַרלאַטין.

ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען

אַ רענטגען-אינסטיטוט.

ד"ר לאַזשינסקי [illegible]
צאָהן-אַרצט 10–1 3–6
קינסטליכע ציינער, קראָנען, [illegible]

די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאָג.

ס'ווערט געזוכט
איבערלאַך
ניי-ערינס

און קנעפּ ניי-ערינס צו טריקאָטאַזש. צו ער-פאַהרען ביי פּינקעלשטיין זגערזשער 14, פראָנט, 3. שטאָק.
5061

דאָס גימנאַזיום פון י. אַב זשעלאַזנאַ 10

טיילט מיט, אַז מ'זענען גע-גנב'עט געוואָרען פאָלגענדע בענקנאָטען: אַ דאָלאַר-ביל אויף נומער 398 581, אַ וועקסעל אויף 60 זלאָטעס צאָהלבאַר דעם 15 טן מערץ, אויסשטעלער [illegible], אַ וועקסעל אויף 50 זל., אויס-שטעלער [illegible], צאָהל-באַר דעם 16 מערץ, [illegible] ק. [illegible]: אַ פּראָטעסטיר-טער וועקסעל, אויסשטעלער [illegible], צאָהלבאַר דעם 23 פעברואַר אין [illegible] און אַ [illegible]. מ'ווערט געוואָרנט נישט צו קויפען די דאָזיגע גע'גנב'עטע זאַכען.
5065

Dr. med.
W. EYCHNER
גינעקאָלאָג-אַקושער
זגערזשער 11.
טעל 34-72
נעמט אָן פון 6–8 אָוונד

Dr. med.
H. LAJCHTER
צאָהן-כירורג
דיאָסלע-, קין-, גימען- און צונג-קראַנקהייטען.
Konstantynowska 9.
telefon 49-66
od $1^{1}/_{2}$—5 po poł. 4604

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1

נאָר פאַר ווענערישע הויט-קראַנקה.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
לאָגישע און נערווען-קראַנקהייטען.
קוואַרץ-לאַמפּ. עלעקטרישער הייל-קאַבינעט קאָסמעטיק.
— טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אָוונט. —
פון 11 ביז 12 ביי טאָג און פון 2 ביז 3 נאָכמ.
[illegible]
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.
— [illegible] —

וויזיט 3 זל.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקה. בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכ.
זאַנדזשעיאַ 5, טעל. 59-40
נעמט אָן פון 8–10 פריה און פון 5–9 אָוונד.
[illegible]

LEKARZ DENTYSTA צאָהן-אַרצט
St. GELBERG
זאַכאָדניאַ 15, טעל. 08-31.
היילט גאַנץ פּערנאַכלעסיגטע ציינער- און מויל-קראַנקהייטען, צאָהן-ציהונג אָהן שמערצען, [illegible] ליכט - בעשטראַהלונג, ספּעציעלער לאַבאָראַ-טאָריום פון קינסטליכע ציינער.
נעהמט אָן פון 9 פריה ביז 7 אָוונד.

אַנאָנסען-פּרייז פאַר'ן טעקסט—18 גר. פּרייטאָג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער צייט 8 שפּאַלטען
אין טעקסט—40 " " " 4 " " " 60— " " "
פאַר אַ מילימעטר-שורה: נאָך'ן טעקסט—12 " " " 8 " " " 16— " " "
מיניסטער דער שטאָט 50 גראָש. טייערער. אויסל. 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. אַ וואָרט

אַבאָנעמענטס-פּרייז: אין לאָדז – 5 זל. אַ חודש מיט אָפּטראָגען אַ היים; אויף דער פּראָווינץ – [illegible] אַ חודש; אין אויסלאַנד – 8 זל.
פאַר'ן אינהאַלט און טערמינען די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פּעראַנטוואָרטליך די אַדמיניסטראַציע איז אָפען בייטאָג און ביינאַכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufmann.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.